

**TÜRK TELEVİZYON BELGESELÇİLİĞİNDE
KAMUSAL VE TECİMSEL KANAL AYRIMI:
TRT BELGESEL VE BEIN İZ TV ÖRNEĞİ**

Sümeyye Emir

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Çakıcı Öztürk

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2018

**TÜRK TELEVİZYON BELGESELÇİLİĞİNDE
KAMUSAL VE TECİMSEL KANAL AYRIMI:
TRT BELGESEL VE BEIN İZ TV ÖRNEĞİ**

Sümeyye Emir

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Çakıcı Öztürk

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sümeyye Emir'in "Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV Örneği" başlıklı tezi 05/09/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Radyo, Sinema ve Televizyon Anabilim Dalında Yüksek Lisans / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ÇAKICI ÖZTÜRK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakan AYTEKİN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Dilge KODAK

DOÇ.DR AHU TUNÇEL ÖZKAL

Enstitü Müdürü

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	20.12.2017	İlk yayın.

ŞEKİL ONAY SAYFASI

05/10/2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
Aşağıda bilgileri bulunan lisansüstü öğrencinin tezi şekil yönünden tarafımdan incelenmiş ve Enstitüye teslim edilmesi uygun bulunmuştur.	
Anabilim Dalı Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Hakan Aytekin	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI SOYADI	Sümeyye Emir
ÖĞRENCİ NUMARASI	161105103
ANABİLİM DALI	Radio, Sinema ve Televizyon
PROGRAMI	() YÜKSEK LİSANS () DOKTORA () SANATTA YETERLİK
DANIŞMANI	Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ÇAKICI ÖZTÜRK
TEZ BAŞLIĞI	Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV Örneği
SAVUNMA TARİHİ	05/09/2018
e-posta	sumeyyeemir@gmail.com

İç Kapak	☐ Var ☐ Yok
Jüri Onay Sayfası	☐ Var ☐ Yok
Etik İlke ve Kurallara Uyum Beyanı	☐ Var ☐ Yok
İntihal Raporu	☐ Var ☐ Yok
Teşekkür Sayfası	☐ Var ☐ Yok
Öz (Başlık-Öz-Anahtar Sözcükler)	☐ Var ☐ Yok
Abstract (Title-Abstract-Key Words)	☐ Var ☐ Yok
İçindekiler	☐ Var ☐ Yok
Çizelgeler Listesi	☐ Var ☐ Yok
Şekiller Listesi (varsa)	☐ Şekil yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kısaltmalar Listesi	☐ Var ☐ Yok
Tablolar Listesi (varsa)	☐ Tablo yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler Listesi (varsa)	☐ Ek yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Özgeçmiş	☐ Var ☐ Yok
Sayfa Genişliği	☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Yazı Tipi	☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Referans Kullanımı	☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kaynakça Yazımı	☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler (varsa)	☐ Ek yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu tezin bana ait özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmamın Maltepe Üniversitesinde kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

05/09/2018

Sümeyye Emir

INTIHAL RAPORU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada, Türkiye’deki Televizyon Belgeselciliğinin yeri ve önemi araştırılmaktadır. Çocukluğumdan beri hayatımda yer edinen, hayatı, olayları ve insanları algılamamı sağlayan Televizyon Belgeselciliğini yüksek lisans tezimde araştırmak istedim. Bu çalışma bundan sonraki Televizyon ve Belgeselcilik alanında araştırma yapacak kişilere de ilham olur...

Bu tezi hazırlama aşamasında maddi manevi destek olan kişilere teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle lisans dönemimde beni televizyon alanıyla tanıştıran, televizyonculuğa bağlayan, engin bilgileriyle her zaman ışıltan Değerli Hocam, Öğr. Gör. Mustafa KARA Hocam’a, çocukluğumdan beri merak ettiğim ve her zaman hayatımı her anlamda etkileyen belgeselciliği anlamamı ve yorumlamamı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Hakan AYTEKİN Hocam’a, tez süreci boyunca her anımda desteğini güvenini ve bilgilerini benden hiç esirgemeyen biricik hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ÇAKICI ÖZTÜRK’e, eğitim hayatım boyunca ellerini hep omuzlarımda hissettiğim aileme, sonsuz teşekkürler...

Sümeyye EMİR

Eylül 2018

ÖZ

TÜRK TELEVİZYON BELGESELÇİLİĞİNDE KAMUSAL VE TECİMSEL KANAL AYRIMI: TRT BELGESEL VE BEIN İZ TV ÖRNEĞİ

Sümeyye EMİR

Yüksek Lisans

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ÇAKICI ÖZTÜRK

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018

Televizyon yayıncılığı başlangıçtan günümüze kadar teknik ve içerik bakımından değişim göstermektedir. Hem teknik hem de içerik anlamında değişen televizyon yayıncılığında zamanla program türleri de artmıştır. Televizyon program türleri arasında yer alan kültür programları içerisinde, belgesel program türleri de bulunmaktadır. Bu çalışmada belgesel program türleri kamusal ve tecimsel televizyon yayıncılık sistemleri içerisinde Türkiye’deki belgesel kanallarında ele alınmaktadır.

Kamusal ve tecimsel yayın sistemi içerisinde Türkiye’deki Televizyon Belgesel kanalları; TRT Belgesel ve BEIN İZ TV, içerik ve biçimsel olarak içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ulusal anlamda İlk kamusal yayın yapan TRT Belgesel ve tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalları seçilmiş ve yayıncılık sistemlerinin söz konusu kanallara içerik ve biçimsel anlamda nasıl yansıdığı karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kamusal Yayıncılık, Tecimsel Yayıncılık, Televizyon Belgeselciliği, TRT Belgesel, BEIN İZ TV

ABSTRACT

TURKISH TELEVISION DOCUMENTATION PUBLIC AND TRANSITIONAL CHANNEL DISCRIMINATION: TRT DOCUMENT AND BEIN İZ TV SAMPLE

Sümeyye Emir of student

Master

Radio, Cinema and Television Department

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Çakıcı ÖZTÜRK

Maltepe University Liberal Arts Graduate School, 2018

Television broadcasting is changing from the beginning to the day-to-day in terms of technique and content. The types of programs have increased over time in television publishing, which is changing both technical and content. There are also types of documentary programs within the cultural programs that are among the television program types. in public and commercial television broadcasting of a documentary type of program systems in this study are discussed in the documentary channel in Turkey.

Documentary TV channels in Turkey in the public and commercial broadcasting system; TRT Documentary and BEIN İZ TV have been examined with content and formally content analysis method. In the national sense, the first public broadcasting TRT documentary and commercial broadcasting BEIN İZ TV channels were selected and analyzed in a comparative way as to how broadcasting systems reflect the content and formal meaning of the channels.

Keywords: Public Broadcasting, Commercial Broadcasting, Television Documentary; TRT Belgesel, BEIN İZ TV,

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI.....	v
İNTİHAL RAPORU.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
ÖZ.....	viii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
ÇİZELGELER (ya da TABLOLAR) LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiv
ÖZGEÇMİŞ.....	xv
BÖLÜM 1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	1
1.3. Önem.....	2
1.4. Varsayımları.....	2
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Tanımlar.....	3
1.7. Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişimi.....	4
1.7.1. Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişimi.....	8
1.7.2. Türkiye’de Kamusal Yayıncılık Sistemleri.....	12
1.7.3. Türkiye’de Tecimsel Yayıncılık Sistemleri.....	15
1.8. Türkiye’de Televizyon Yayıncılık Sistemleri İçerisinde Gelişen Televizyon Program Türleri.....	16
1.8.1. Haber Programları.....	17
1.8.2. Güncel Programlar.....	18
1.8.3. Kültür Programları.....	18
1.8.4. Eğitim Programları.....	19
1.8.5. Gerçek Yaşam Programları.....	20
1.8.6. Drama Programlar.....	20
1.8.7. Eğlence Programları.....	21
1.8.8. Çocuk Programları.....	22
1.8.9. Ticari İletişim Programları.....	23
1.8.10. Diğer Programlar.....	24

BÖLÜM 2.....	25
2.1. Televizyon Belgeselciliği.....	25
2.1.1. Kamusal Yayıncılık Ekseninde Televizyon Belgeselciliği.....	27
2.1.2. Tecimsel Yayıncılık Ekseninde Televizyon Belgeselciliği.....	28
2.2. Türkiye’de Televizyon Belgeselciliği.....	29
2.2.1. Haber Belgeseli Programları.....	32
2.2.2. Biyografi Belgeseli Programları.....	32
2.2.3. Gezi Belgeseli Programları.....	33
2.2.4. Propaganda Belgeseli Programları.....	33
2.2.5. Toplumsal Belgesel Programları.....	34
2.2.6. Tarihi Belgesel Programları.....	34
2.2.7. Doğa Belgeseli Programları.....	35
2.2.8. Spor Belgeseli Programları.....	35
2.2.9. Arkeoloji Belgesel Programları.....	36
2.2.10. Bilimsel Belgesel Programları.....	36
2.2.11. Derleme Belgesel Programları.....	36
2.2.12. Araştırma Belgeseli Programları.....	37
 BÖLÜM 3.	
YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırma Modeli.....	39
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.3. Verilerin Toplanması.....	40
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	41
3.4.1. TRT Belgesel ve BEIN İZ TV Kanallarının İçerik ve Biçimsel Yönden Analizi.....	42
3.4.2. TRT Belgesel Yapım Türleri.....	47
3.4.3. TRT Belgesel Yayın Akışı.....	55
3.4.4. Yapım Kaynağına Göre TRT Belgesel Programları.....	59
3.4.5. Yapım Unsurlarına Göre TRT Belgesel Programları.....	62
3.4.6. BEIN İZ TV.....	62
3.4.7. BEIN TV Yapım Türleri.....	65
3.4.8. BEIN İZ TV Yayın Akışı.....	73
3.4.9. Yapım Kaynağına Göre BEIN İZ TV Programları.....	74
3.4.10. Yapım Unsurlarına Göre BEIN İZ TV Programları.....	77
 BÖLÜM 4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	83
BÖLÜM 5. SONUÇ.....	86
Özet.....	86
Yargı.....	86
Öneriler.....	86

EK'LER.....	89
KAYNAKÇA.....	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 2: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 02.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 3: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 03.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 4: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 04.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 5: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 05.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 6: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 06.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 7: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 07.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 8: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 9: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 02.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 10: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 03.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 11: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 04.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 12: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 05.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 13: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 06.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 14: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 07.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 15: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 16: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 02.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 17: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 03.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 18: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 04.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 19: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 05.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 20: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 06.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 21: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 07.01.2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 22: TRT Belgesel Yerli ve Yabancı Program Sayı ve Yüzde Oranları

Tablo 23: TRT Belgesel 02.01.2018 Tarihi Arasındaki Yayın Akışına Göre Program, Reklam, Fragman Dakika ve Yüzdelik Oranları

Tablo 24: TRT Belgesel 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01-07 Ocak 2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Unsurlarına Göre Program Analizi

Tablo 25: BEIN İZ TV Belgesel 01-07 Ocak 2018 Tarihli Yayın Akışı Program Türleri

Tablo 26: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 27: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 02.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 28: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 03.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 29: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 04.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 30: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 05.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 31: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 06.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 32: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 07.01.2018 Tarihli Yayın Akışı

Tablo 33: BEIN İZ TV 01-07 Ocak 2018 Tarihli Yayın Akışı Yapım Kaynağına Göre Programlar

Tablo 34: BEIN İZ TV 02.01.2018 Tarihli Yayın Akışına Göre Program Dakika ve Yüzdelik Oranları

Tablo 35: BEIN İZ TV Haftalık Program, Reklam, Fragman Dakika ve Yüzdelik Oranları

Tablo 36: BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01-07 Ocak 2018 Tarihli Arasındaki Yayın Akışı Yapım Unsurlarına Göre Program Analizi

KISALTMALAR

BBC	: British Broadcasting Corporation
BRT	: Boğaziçi Radyo Televizyonu
CBC	: Columbia Broadcasting System
EBU	: Avrupa Yayın Birliği
FCC	: Federal İletişim Komisyonu
HBB	: Has Bilgi Birikim TV
NBC	: National Broadcasting Company
RTÜK:	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon

ÖZGEÇMİŞ

Sümeyye Emir

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

Eğitim

Ls.	2016	Maltepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi
		Radyo, Sinema ve Televizyon
Lise	2012	Henza Akın Çolakoğlu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	Görev
2018	Yapım Yönetim Asistanı. TR Haber TV
2014	Reji-Anakumanda. Haberturk TV

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	Kurum
2018 -	Üye: Galatasaray Derneği

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	Burs/Ödül
2012	Maltepe Üniversitesi Eğitim Bursu

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı	: Üsküdar 1994	Cinsiyet: Kadın
Yabancı diller	: İngilizce (B1), Almanca (A2)	
GSM / e-posta	: 0553 352 10 00 / sumeyyeemir@gmail.com	

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu çalışmada Türkiye’deki televizyon belgeselciliğinin ne olduğu, nasıl yapıldığı, kamusal ve tecimsel yayıncılık sisteminin belgesel programlarını nasıl etkilediği konusunda araştırma yapılmaktadır. Televizyon Belgeselciliği sinemadan sonra bir tür olarak televizyonda yerini almıştır. Fakat bu alanda yeterli yazılı çalışmaların olmaması ve televizyon kanallarında yeterince belgesel gösterilmemesi, televizyon belgeselciliğinin tanınmasını ve ilerlemesini önlemektedir.

Dünyada çok fazla televizyon belgesel yapımları ve kanalları bulunmaktadır. Fakat Türkiye’de televizyon belgesel yapımları ve kanalları yeteri kadar bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise televizyon yayın sistemlerinin, kendi yayın ilkeleri ve esaslarına göre yayın yapmaları buna en önemli etkindir. Bu etken doğrultusunda kamusal ve tecimsel yayıncılık içerisinde belgesel kanallarının yapısı incelenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkiye’deki televizyon kanalları içerisinde tematik yayın yapan belgesel kanallardaki programların, biçim ve içerik temelinde, kamusal ve tecimsel yayıncılık anlayışı doğrultusunda farklılıkları ve benzerlikleri karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçlarla araştırmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

Televizyon nedir. Dünya’daki Televizyon yayıncılığı tarihsel süreçte nasıl bir boyut kazanmaktadır. Türkiye’de Televizyon yayıncılığı tarihsel süreçte nasıl bir boyut kazanmaktadır. Kamusal yayıncılık sistemi televizyon yayıncılığına nasıl etki etmektedir. Tecimsel yayıncılık sistemi televizyon yayıncılığına nasıl etki etmektedir. Televizyon yayıncılığı sistemi içerisinde program türleri nedir ve nasıl şekillenmektedir. Belgesel sinemanın ardından televizyon belgeselciliği nedir ve televizyon mecrasında

nasıl yer edinmektedir. Televizyon belgeselciliği biçim ve içerik olarak nasıl bir yapı oluşturmaktadır. Kamusal yayıncılık sistemi televizyon belgeselciliğine nasıl etki etmektedir. Tecimsel yayıncılık sistemi televizyon belgeselciliğine nasıl etki etmektedir. Türkiye’de televizyon belgeselciliği nasıl başlayıp gelişim göstermektedir. Televizyon yayıncılığı sistemi içerisinde televizyon belgesel program türleri nedir ve nasıl şekillenmektedir. TRT Belgesel kanalı kamusal yayıncılık sistemi ilkelerine göre yayın yapmakta mıdır. Kamusal yayıncılık sisteminde TRT Belgesel kanalı program türlerinin sayısı yeterli midir. TRT Belgesel kanalı en çok hangi program kaynaklarından yararlanmaktadır. TRT Belgesel kanalı doğru hedef kitleye hitap etmekte midir. TRT Belgesel kanal gelirini nereden sağlamaktadır. BEIN İZ TV kanalı tecimsel yayıncılık sistemi ilkelerine göre yayın yapmakta mıdır. Tecimsel yayıncılık sisteminde BEIN İZ TV kanalı program türlerinin sayısı yeterli midir. BEIN İZ TV kanalı en çok hangi program kaynaklarından yararlanmaktadır. BEIN İZ TV kanalı doğru hedef kitleye hitap etmekte midir. BEIN İZ TV kanal gelirini nereden sağlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hem ulusal televizyon yayıncılığında belgeselin televizyon formatı olarak yerini sorgulamak hem de kamusal ve tecimsel yayıncılık mantığında belgeselin içerik ve biçimsel olarak nasıl farklılaştığını karşılaştırılmalı olarak aktarmanın özellikle ulusal yayın sayısı son derece sınırlı olan televizyon belgeselciliği alanı literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV örneği adlı tezin varsayımları;

- TRT Belgesel kanalı kamusal yayıncılık sistemi ilkelerine göre yayın yapmaktadır.
- Kamusal yayıncılık sisteminde TRT Belgesel kanalı program türlerinin sayısının azdır.

- TRT Belgesel kanalı en çok iç yapım program kaynaklarından yararlanmaktadır.
- TRT Belgesel kanalı sınırlı sayıda hedef kitleyi ele alınmaktadır.
- BEIN İZ TV kanalı tecimsel yayıncılık sistemi ilkelerine göre yayın yapmamaktadır.
- Tecimsel yayıncılık sisteminde BEIN İZ TV kanalı program türlerinin sayısının fazladır.
- BEIN İZ TV kanalı en çok dış yapım program kaynaklarından yararlanmaktadır.
- BEIN İZ TV kanalı çok fazla sayıda hedef kitleyi ele almaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV örneği adlı tezin sınırlılığı; TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanallarında televizyon yayın politikasına göre yalnızca kanallardaki belgesel yapım türleri, yapım kaynağı, yapım unsurları, program reklam ve tanıtım sürelerine göre niteliksel olarak içerik analizi yapılmaktadır. Türkiye de belgesel sinema alanında ilk kamusal yayın yapan kanal TRT Belgesel ve ilk tecimsel yayın yapan kanal BEIN İZ TV olması sebebiyle ele alınmaktadır. Her iki kanalda da yeni program sayı ve türlerinin yer alması, program içeriklerinin yenilenmesinden dolayı 01-07 Ocak 2018 tarihli kış yayın döneminin ilk haftası seçilmiştir.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV örneği adlı tezin araştırma sorularının tanımları şunlardır:

Televizyonun tanımı, Dünya’da televizyon yayıncılığının özellikleri, Türkiye’de televizyon yayıncılığının özellikleri, Kamusal yayıncılık sistemi ve özellikleri, Tecimsel yayıncılık sistemi ve özellikleri, Televizyon program ve türleridir. Belgeselin tanımı, Televizyon belgeselciliği, Televizyon belgeselciliği biçim ve içerik özellikleri, Kamusal yayıncılıkta televizyon belgeselciliği, Tecimsel yayıncılıkta

televizyon belgeselciliği, Türkiye’de televizyon belgeselciliği, Televizyon belgesel program türleridir.

TELEVİZYONDA KAMUSAL VE TECİMSEL YAYINCILIK

1.7. Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişimi

Televizyon kelimesi Yunanca Tele (Uzak) ve Latince Vizyon (Görme) kelimelerinin birleşmesiyle oluşarak “*Uzaktan Görme*” anlamına gelmektedir. Televizyon tanımı ile beraberinde gelen ve radyo, televizyon sözcüklerinin her ikisini kapsayan “*Yayın*” sözcüğünün tanımının yapılması gerekmektedir. Televizyon yayını, elektromanyetik dalgalar yoluyla halkın doğrudan doğruya alması maksadıyla yapılan hareketli veya sabit resimlerin, sesli veya sessiz kalıcı olmayan görüntülerinin renkli ya da siyah beyaz yayındır.

Televizyon kitle iletişim aracı olarak en önemli yayın organlarının başında gelmektedir. Bu yayın organı icadından bugüne kadar dünyada tarihsel süre içerisinde çeşitli değişimlere uğrayarak gelişimini tamamlamıştır. Bu tarihsel süre içerisinde başlangıçta ismi geçen belli başlı kişiler bulunmuştur. Bunlar, May, Nipkow, Jenkins, Baird, Farnsworth, Zworykin gibi isimlerdir. Televizyon ile ilgili olarak ilk teknik buluş İrlanda’lı telgrafçı Andrew May tarafından 1873 yılında gerçekleştirilmiştir. May, ışık dalgalarının elektrik akımına çevrilebildiğini ve selenyum adlı kimyasal maddenin elektriğe karşı dirençli olduğunu ve bu direncin güneş ışığında daha da azaldığını bulmuştur. May’in bu buluşundan on yıl sonra Alman bilim adamı Paul Nipkow, bir resmi dönerken tarayabilen bir araç geliştirmiştir. Bu araç, görüntüyü başka yere aktaran ilk araç olması bakımından önem kazanmıştır. (Aziz, A. 1996, s. 17).

Televizyon istasyonlarında alıcı ve verici istasyon gücü sayısının gelişimi radyoya göre daha yavaş olduğundan dolayı televizyonun dünya ülkelerine yayılması daha geç olmuştur. Televizyon yayını 1936- 1945 deneme ve başlangıç, 1945- 1960 gelişme, 1960- 1980 altın çağı, 1980 uydu çağı 1990 özelleşme 2000 sayısal televizyon yayıncılığı olarak dünya tarihinde gelişmeler göstermiştir. (Aziz, A. 1996, s. 35).

Televizyon yayıncılığında yapılan teknik denemeler sonucunda ilk düzenli televizyon yayını 1936 yılında İngiltere’de başlamıştır. Daha sonra Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği televizyon yayını yapmaya başlayan ülkeler arasındadır.

Dünyadaki ilk kamusal televizyon yayıncılığı 1936 yılında İngiltere’de British Broadcasting Corporation (BBC) kanalı tarafından başlamıştır. Kanal Londra’da Alexandra Palace’da ilk yayını yapmaya başlamıştır. 1937’ de düzenli bir biçimde yayın hayatına başlayarak İkinci Dünya Savaşı’na kadar televizyon yayıncılığını sürdürmüş ancak savaşın araya girmesiyle yayıncılığa ara verip, 1946 yılında televizyon programları ile tekrardan yayıncılığa başlamıştır. Kamusal yayıncılık anlamında BBC’nin yayın hayatına başlamasının nedeni ise teknik olanakların bulunması ve bu olanakları zamanla geliştirebilmeleridir.

Raymond Williams “Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim” adlı kitabında İngiltere’nin Televizyon yayıncılığına ilk başlayan ülke olmasının nedenlerini şöyle açıklamaktadır:

“İngiltere’nin bir sanayi toplumu olarak gelişmesi, oransal olarak küçük bir coğrafi alan üzerinde yaygın bir iletişim şebekesiyle, zaten önemli ölçüde kültürünü “millileştirmişti. Milli kültürün baskın bir uyarlaması, görülmedik biçimde birbirine bağlı yöneticiler sınıfı içinde zaten kurulmuştu ve böylece kamu hizmeti, hizmete ve sorumluluğa ilişkin etkin bir ataerkil tanım içeren var olan kamu tanımı değerlerine göre hizmet olarak etkili bir biçimde anlaşılıp uygulamaya konabilmişti. İngiliz Devleti’nin karakteri, yönetici sınıfın sıkı birlikteliğinden dolayı pek çok konuda merkezileşmiş devlet yönetiminden çok, atama ve temsil yoluyla oluşmuştu. Bu, henüz ayrıntılı bir devlet kontrolü altında olmayan ancak devletçe düzenlenmiş, devletçe finanse edilen bir kamu kuruluşunun ortaya çıkmasına ve sürekli bir tartışma konusu olsa bile, böyle bir çözümle gizli bir esneklik, bağımsız birleşik bir yayın politikası doğmasına izin vermiştir.” (Williams, R. 2003, s. 28).

Kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon yayıncılığının, İngiltere’ de başlamasıyla zamanla toplum üzerinde birçok işlevleri sağlanması amaçlanmıştır. Bu

işlevler, iletişim tarihçisi Raymond Williams; haber verme, eğitme, eğlendirme, mal ve hizmetlerinin tanıtılmasını sağlama, inandırma ve harekete geçirme olarak sınıflandırmaktadır.

BBC Kanalı, Kamusal Televizyon yayıncılığı ile halkın eğitici ve bilgilendirici bir yayınlara karşı karşıya gelmesini hedeflemiştir. BBC'nin ilk Genel Müdürü Sir John Reith Kamusal Televizyon yayıncılığı hakkında şunu belirtmektedir;

“Halk ne istediğini, neye ihtiyacı olduğunu bilmeyen cahil bir kitledir”; bu durumda “yayıncı bir eğitmen ve ahlak otoritesi rolünü üstlenmeli, halkın istediğinden çok, halk için en iyi olanı seçip ekranlara yansıtmalıdır.” (Akkor, G. 2001. Aktaran. Eren, 2008).

“BBC'nin yaşayan modelini oluşturduğu kamu hizmeti yayın tekeli anlayışı, seçkinci anlayışın bir örneğidir. Bu yaklaşımın seçkinci olarak nitelendirilmesinin sebebi de, yayın kurumunu toplumun dışında, hatta üstünde bir yerlere, toplumun eğitmeni konumuna yerleştirmesidir. Bu konum, toplumdaki hakim grupların beğenisinde yansıyan yüksek standartların sürdürülmesi idealiyle tanımlanmaktadır. BBC'nin kurucusu sayılan Sir John Reith'in kişiliğinde geliştirilen ilkeler, özetle bir yayın kurumunun topluma karşı sorumluluğunu, o toplumu eğitmek, bilinçlendirmek, kültürlendirmek, aydınlatmak, modernleştirmek; ulusun ahlâki bir topluluk olarak bütünlüğünü sağlamak, en üst beğeni standartlarını özendirmek ve bunları topluma yaymak, enformasyon ve tartışmaların mikrofon ve ekrana getirilmesi suretiyle ussal bir demokrasinin yaratılmasına yardımcı olmak işlevlerinden oluşmuştur. Burada önemli olan bir başka nokta da, tüm bu ilkelerin hayata geçirilebilmesi için yayıncılığın bir tekel olarak düzenlenebilmesi gerekliliğidir.” (Mutlu, E. 1999, s. 24).

BBC kanalı dünyada ilk kamusal televizyon yayınları yapması sebebiyle birden fazla program türünü, yayıncılık anlayışının merkezine oturtmuştur. Bu program türlerinin önceliyi, izleyiciyi eğlendirme ve bilgilendirmek olmuştur. Kamusal televizyon yayıncılığında yer alan bu program türleri şu şekilde gruplandırılmaktadır; haber programları, kamusal içerikli programlar, magazin programları, eğitim programları, sanat ve müzik programları, çocuk programları, dramalar, filmler, eğlence

programları, spor programları, din programları, tanıtım programları ve reklamlardır. BBC kanalının oluşturmuş olduğu bu televizyon program türleri içerik olarak alt türlere de ayrılmaktadır. Bu türler şu şekilde sıralanmaktadır;

Haber Programları; haber bültenleri, genel magazin haberleri, güncel haberler ve kamuoyunu ilgilendiren haberler olarak alt bölümlere ayrılmaktadır.

Magazin Programları; bu program türü içerisinde program yapısı bir sorun, bir deneyim ya da bir durumun özünün doğrudan verilmesi esas olan program türüdür.

Eğitim Programları; resmi eğitim amaçlı yapılan bu program türü içerisinde fakülte, okul, üniversite için yapılan kurs programları, hobi ve el sanatları program türlerine ayrılmaktadır.

Sanat ve Müzik Programları; resim, heykel, mimari, edebiyat, konser ve opera gibi sanatları işleyen programlardır.

Çocuk programları, belirli saatlerde çocuklar için yapılmakta olan program türüdür. Çizgi film, kukla gösterisi, canlı öykü ya da oyunlardan oluşan eğlence programlarıdır.

Drama Programları; teatral denilen diziler ve serilerinden oluşan program türleridir.

Filmler; sinemalarda gösterilmiş içerikleri oluşturan türlerdir.

Eğlence Programları, temelde şarkıcı ve grupların sunduğu, müzikal desteği olan, farklı biçimlerde oyun ve yarışmalardan oluşan, konu ve üslup bakımından gösterişli, geç saatlerde yayınlanan program türüdür.

Spor Programları; spor ve spor tartışmalarının yer aldığı program türüdür.

Dini Programlar; belli saatlerde sunulan dini içerikli tartışma ve yorum programlarıdır.

Tanıtım Programları; bir kanalın kendi yayın akışı içerisinde bulunan programları izleyiciye duyurmasıdır.

Reklamlar; kanalın kendi yayın akışı dışındaki farklı kurum ve kuruluşların yapmış olduğu reklam programlarıdır. (Varis, T. 1984. Aktaran. Cankaya, 1998).

Dünyada televizyon yayını İngiltere'den sonra ikinci olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde NBC kanalı tarafından 1939 yılında New York'ta Dünya Fuarında başlamıştır. Daha sonra diğer ülkelerde olduğu gibi Amerika Birleşik Devleti'nde de İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yayınlara ara verilmiştir. Fakat savaş sonrası ilerleyen yıllarda diğer ülkeler ile karşılaştırıldığı zaman televizyon alanında en çok gelişim sağlayan ülke Amerika olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri İngiltere'ye göre daha farkı bir televizyon yayıncılığı kullanmaya başlamıştır. Tecimsel (Ticari) yayıncılık adı verilen yayıncılık sistemi ile dünyada televizyon yayınına başlamıştır.

1.7.1. Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de televizyon yayıncılığı ile birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Türk Televizyon yayıncılığı tarihi boyunca çeşitli dönemlerde değişim ve gelişim göstermiştir. Bu süreçler dönemselsel olarak 1960 deneme yayıncılığı, 1970 gelişim, 1980 ilk renkli televizyon, 1990 ilk özel televizyon, 2000 popülerleşme ve sonrası olarak ayrılmaktadır.

Türkiye'de ilk televizyon yayını 9 Temmuz 1952 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından yapılmıştır. İlk televizyon yayını Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü Profesörü, Mustafa Santur tarafından başlatılmıştır. Mustafa Santur üniversite öğrencileri ile birlikte teknik çalışmalar yapabileceği laboratuvar kurarak Televizyon yayını yapmayı hedeflemiştir. Televizyon yayıncılığı İstanbul Teknik Üniversitesinde 9 Temmuz 1952 tarihinde yayın hayatına başlayarak aralıklı kesintiler ile 1971 yılına kadar devam etmiştir. (Öngören, M.T. 1972. s. 274-275.)

Türkiye'de televizyon yayıncılığı içerisinde ilk deneme yayınları 1968 ve 1969 yılları arasında başlamıştır. İlk deneme yayınlarında çeşitli olumsuzluklar meydana gelmiştir. 1968 yılında, Ankara Televizyonunda toplam çalışan memur ve hizmetli 1539 kişi tarafından oluşmaktaydı. TV Dairesi Başkanlığında ise 35 kişi bulunmaktaydı.

Televizyon Program Daire Başkanlığında ve Televizyon Stüdyoları İşletme Dairesi Başkanlığında yeterli kadro bulunmadığından deneme yayınlarında aksaklıklar meydana gelmiştir. Bütün aksiliklere rağmen yayın halk tarafından beğenilmiş ve ilk televizyon yayınları mağazaların vitrinlerinde bulunan alıcı cihazlarından izlenmiştir. (Çankaya, Ö. 1997, s.32).

Türkiye’de televizyon yayıncılığı kanal temelinde 30 Ocak 1968 tarihinde ilk yayın hayatına Ankara’da TRT kurumu tarafından başlamıştır. Türkiye’de televizyon yayıncılığı, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi çalışmaları ile TRT Televizyonu ve PTT radyo linki desteğiyle Eskişehir’de başlanmıştır. (Çankaya, Ö. 1997, s.32).

TRT’nin deneme yayınlarından sonra özerkliğin kaldırılması ile 359 sayılı yasaya göre kurum içinde düzenlemeler getirilmiştir. Günün belli bir zaman diliminde yayın yapan televizyonun her programı hem izleyici hem de kurumdaki üst düzey yöneticiler tarafından denetlenmiştir. Televizyon yayıncılığı tarihi boyunca teknik ve televizyon program türlerinde değişimler meydana gelmiştir.

1970 yılında, televizyon yayıncılığında anlamında gelişim dönemine girilmiştir. 1972 yılında televizyon programları içerik açısından yenilenmiştir. 2 Mart 1972 tarihinde televizyonlarda reklam programları yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra çeşitli içerikli programlar yapılmaya başlanmıştır. “Bizim Sokağımız”, “Çocukların Televizyonu” çocuklara, “Tarım Sohbeti”, ”Köye” kırsal kesime, “Kadın ve Ev” kentli kadınlara yönelik programlardır. “Televizyonda Tiyatro”, “Sahnelerimizden” tiyatro “Yaşadığımız Günler” magazin “Olayların İçinden”, “Yuvarlak Masa” haber programlarıdır. 1973 yılında Amerikan yapımlarına yer verilmiştir. Eğitim programı olarak “TV Okulu” ve “Okul Televizyonu” yayına girmiştir. 1974 yılında Spor programı olarak “Telespor” yayınlanmaya başlamıştır. Magazin programı olarak “Hafta Sonu”, Müzik programı olarak ise “Mozaik” yayınlanmıştır. Bu yıl içerisinde ilk TV filmi yapılmaya başlanmıştır. Aziz Nesin “Ne Yaşar Ne Yaşamaz”, Sait Faik Abasıyanık “Kumpanya” ilk TV filmi örneğidir. 1975 yılında Amerikan yapım dizi ve programlarla birlikte İngiliz, Fransız ve İtalyan yapımı diziler yayınlanmaya başlamıştır.

“Klasik Dizi”, “Komiser Columbo”, “Kaçak”, “Söz Savunmanın”, “Dolu Dizgin” bunlara örnektir. 1975 yılında Türk romanlarının televizyon dizilerine uyarlanması başlanmıştır. Reşat Nuri Güntekin’in “Sarıpınar 1914”, Halit Ziya Uşaklıgil’in “Aşk-ı Memnu” romanları bunlara örnektir. 1976 yılında Din ve Ahlak programları yayına girmiştir. Ramazan programlarının başlaması ile “İftar Programları” ve “Perşembe Sohbeti” de dahil olmuştur. Siyasi içerikli programlarda bu yıl içerisinde yayınlanmaya başlamıştır. “Sağda ve Solda Vuruşanlar”, “Komünizm ve Faşizm” bunlara örnektir. 1978 yılında Türk filmleri haftalık periyotta yayınlanarak dizi program türüne dönüşmüştür. 1979 yılında Türk televizyonculuğu program yapısında en çok dizilerin ve yabancı dizilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. 1980’li yıllarda özellikle Televizyon yayıncılığında teknik alanda önemli bir gelişme yaşanmıştır. 1 Temmuz 1984 tarihinde televizyon yayıncılığında renkli televizyon yayınlamaya başlanmıştır. 1985 yılında renkli yayın için teknik yöntemler resim seçiciler ve alt yazılar geliştirilmiştir. Monitör setleri kurulmuş, teknik donanım kapasitesi artırılmış, haber görüntü sayıları artırılmıştır. 1990 yılında ise TRT çoklu kanala geçmeye başlamıştır. (Cankaya, Ö. 1997, s. 54-58).

TRT'nin çoklu kanala geçmesiyle kanalların isimleri TV şeklinde anılmaya başladı: 1986'da haber ve kültür ağırlıklı yayın yapan TRT 2, 1989'da spor programları, Anadolu'ya yönelik programlar ve TBMM yayınlarını veren TRT 3 ve TRT GAP kuruldu. 1990 yılında TRT Telegün ismi ile teletekst yayınları devreye girdi. Aynı yıl müzik ve eğitim üzerine programlar yayınlayan TRT 4 ve dünya üzerindeki tüm Türklere yönelik yayın yapmaya başlayan TRT İnt Avrasya kuruldu. Yönetim Kurulu, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde televizyon şebekesi kurulması için inceleme yapılmasını kararlaştırdı. 28 Eylül 1992'de kanallar yeniden TRT adını aldı. 1990'ların ortalarında TRT İnt Avrasya, iki ayrı kanala ayrılarak 2001-2009 yılları arasında TRT İnt ve TRT Avrasya olarak yayına başladı. 2001 yılında TRT tüm logoları değişikliğe uğradı. 2 Şubat 2006 tarihinde ise sayısal yayıncılık test yayınına geçti. 2008 yılının Kasım ayında TRT Çocuk adlı çocuk televizyon kanalı, aynı yılın son günlerinde Kürtçe yayın yapan TRT 6 yayın hayatına başladı. 2009 yılında ise TRT 1, TRT 3 ve TRT 6 logoları değişti ve Nevruz bayramında Türk dillerini konuşan halklara hitap eden ve Azerice, Türkmence, Özbekçe, Kazakça, Kırgızca dillerinde programlar yayınlayan TRT Avaz, 18 Ekim 2009'da ise belgesel ve turizm programları yayınlayan TRT

Belgesel adlı kanal yayın hayatına başladı. 4 Nisan 2010'da ise TRT'nin Arapça yayın yapan kanalı TRT Et-Türkiye açıldı. 2011 yılında ise TRT'nin İngilizce haber yapan bir kanal olan TRT World yayına başladı. (www.trt.gov.tr)

1990 yılında bir diğer önemli gelişme ise Tecimsel (Özel) kanalların televizyon yayıncılığına başlamasıdır. İlk tecimsel televizyon kanalı 1 Mart 1990 tarihinde Magic Box kanalı ile televizyon yayıncılığına başlamıştır. İlerleyen yıllarda ise tecimsel kanal sayıları artmıştır. 27 Ocak 1992 tarihinde Teleon, 20 Ekim 1991 tarihinde Mega 10, 1 Mart 1992 Show TV, 22 Nisan 1994 TGRT, 4 Ekim 1992 Kanal 6, 9 Kasım 1992 HBB (Has Bilgi Birikim TV), 12 Temmuz 1993 ATV, 1 Aralık 1992, Flash TV, 11 Kasım 1992 Kanal E, 10 Aralık 1993 Cine 5, 3 Kasım 1992 BRT (Boğaziçi Radyo Televizyonu), 1992 KMP (Kartal Maltepe Pendik Anadolu Televizyonu) yayın hayatına başlayan diğer kanallar arasındadır. (Cankaya, Ö. 1997, s. 85-92).

2000'li yıllarda Türkiye'de televizyon yayıncılığı elektronik anlamda değişimler göstermiştir. Elektronik sistemler “analog” ve “sayısal” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geçtiğimiz yüzyılın en büyük buluşlarından biri olan televizyon, içinde bulunduğumuz iletişim çağında teknolojiye paralel olarak büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Bu ilerlemelerden bir tanesi de televizyon yayıncılığında analog yayın sistemi yerine dijital yayın sisteminin uygulanmaya başlamasıdır. Dijital yayınlar ilk olarak 1994 yılında uydu yayını olarak başladı. Bugün uydu yayınlarının büyük çoğunluğu dijital olarak yapılmaktadır. Analog uydu yayınları halen devam etmekle beraber uydu yayınları tamamen dijital yayına dönüşmektedir. Kablo yayınları da halen hem analog hem de dijital olarak yapılmaktadır. Karasal yayınlarda analog yayınlar devam etmekle beraber çeşitli ülkelerde analog yayınla birlikte dijital yayınlar da başlamış bulunmaktadır. Özellikle sayısal iletişim tekniği kullanılarak yapılan radyo ve televizyon yayıncılık hizmetlerinde, analog yayın sistemlerine göre ses ve resim kalitesinin üstünlüğü yanında çeşitli bilgilerin de eş zamanlı olarak ve daha ekonomik koşullarla program iletme olasılığı, ülkeleri bu konudaki araştırmalarını derinleştirmeye sevk etmiştir. Başta ABD, Almanya ve İngiltere olmak üzere birçok ülkede yapılan fizibilite çalışmaları ve saha denemeleri sonuçları 21.yy. yeni yayın sisteminin dijital yayın sistemleri olacağını göstermiştir. ABD, Çin, İngiltere dijital yayınlara ilk başlayan

lkelerdendir. Daha sonra İspanya, Almanya, İsveç, Danimarka lkeleri gelmektedir. 2000 yılı sonunda dijital yayınlara başlayan, Fransa, Belçika 2001 yılı içinde ve diğer Avrupa lkeleri de sonra yayınlara başlanmıştır. Analog yayınlar zaman içinde azaltılarak 2010 yılında tamamen kaldırılmıştır. Türkiye’de televizyon yayıncılığı halen analog teknoloji ile yapılmaktadır. Gerek kablo gerekse de karasal (terrestrial) frekanslar üzerinden gerçekleştirilen tüm televizyon yayınları analog olarak alıcılara iletilmektedir. Halen dijital televizyon yayıncılığı yalnızca uydular üzerinden gerçekleştirilmektedir. Türk Telekom, 2001 yılı içinde kablo şebekesi üzerinden dijital televizyon yayınına geçeceğini duyurmasına karşın bu henüz gerçekleşmemiştir. Kablo üzerinden dijital yayınların alınabilmesine olanak tanıyan cihaz üstü alıcı kutular (set-top-box) için standart belirleme çalışmaları da henüz tamamlanmamıştır. Bu cihazların kullanımı mevcut analog alıcıların dijital yayınları alabilmeleri için zorunludur. 2002 yılında birçok Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinde dijital yayıncılığa kademeli şekilde geçmiş olmasına karşın, Türkiye bu konuda henüz bir ilerleme sağlayamamıştır. Öte yandan bazı elektronik cihaz üreticileri, dijital televizyon adıyla, yayınların dijital olarak kaydedilebildiği ve istenildiğinde tekrar izlenebildiği bir sistemi 2001 yılı sonlarından itibaren pazarlamaya başlamışlardır. Tüketiciler elektronik üretiminde oldukça gelişmiş olduğu ülkemizde televizyon alıcı üretimi önemli bir yer tutmaktadır. Analog televizyon yayıncılığından dijital televizyon yayıncılığına geçişin önemli bir iktisadi boyutu bulunmaktadır. (Ak, M. 2013. s. 13-14.).

1.7.2. Türkiye’de Kamusal Yayıncılık Sistemi ve Özellikleri

Kamusal yayıncılık sistemi; “kamu yararına yapılan halk tarafından finanse edilen yayıncılık sistemidir.” Kamusal yayıncılık toplumu bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme amacıyla yayın yapmaktadır. Bu yüzden kamusal yayıncılıkta belgesel programları, sanat programları, eğitim programları gibi birden çok program türlerini oluşturmaktadır. Kamusal yayıncılık sistemi dünyada Avrupa ve Afrika kıtalarında kullanılmaktadır. Türkiye’de kamusal yayın sistemine bağılı olarak yayın yapan yayın kurumu ise TRT kanalıdır. (Aziz, A. 1996, s.81-83).

Kamusal televizyon yayıncılığı sistemi ile ilgili birçok iletişimci çeşitli yaklaşımlar ortaya koymaktadır.

Aysel Aziz'in Elektronik Yayıncılıkta Temel Bilgiler adlı kitabında Kamu yayıncılığı sistemi ile ilgili çalışmasında ortaya koyduğu bulgular şu şekildedir:

“Kamu hizmeti yayın sisteminde topluma hizmet vermek amacıyla yayın yapmaktadır. Yayınlarında egemen anlayışı, kamuya, topluma hizmet vermektedirler. Bu yüzden toplumu oluşturan herkesin haber alma özgürlüğü, tarafsız bir şekilde yayın kuruluşlarınca karşılanmaktadır. Yayın kuruluşları ile ilgili yasal düzenlemeler, bu hizmeti gerektiğinde yerine getirmek üzere yeniden düzenlemektedirler. Bunu sağlamak üzere de yayın kuruluşları ile devlet ve hükümet ilişkileri sınırlı tutulmaktadır. Ancak uygulamalar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Yayınların giderleri de devletten ve sistemin özelliğine bağlı olarak ruhsat ücretlerinden ya da reklamlardan karşılanmaktadır.” (Aziz, A. 1996, s. 81).

Tayfun Akgüner'in “Kamu Hizmeti Yayıncılığı” adlı makalesinde Kamu yayıncılığı sistemi ile ilgili çalışmasında ortaya koyduğu bulgular şu şekildedir:

“Kamu yayıncılığı, tanımlanması gereken bir başka yayın biçimidir. Özellikle toplumsal ve siyasal yapılarda gözlenen bir yayın biçimidir. Sivil toplum örgütlerine ve yerel yönetimlerce, kamu yararı doğrultusunda gerçekleştirilen yayınlar, bu çerçeve ve tanım içerisinde yer almaktadır. Yerel yönetimlerin, sendikaların, derneklerin vakıfların kamu yararı amacıyla, toplumu belirli konularda bilgilendirmek, eğitmek, toplumun siyasal karar alma sürecine doğrudan ve dolaylı katılımını sağlamak üzere yaptıkları yayınlar, kamu yayıncılığı olarak tanımlanır.” (Akgüner, T. 1995, s.286-287-288).

Kamusal yayın sistemi ya da bir diğerk adıyla Ulusal yayın sistemi'nin yayıncılık içerisinde birçok özellikleri bulunmaktadır. Kamusal yayıncılık sisteminde genellikle tekeldci monopolcü bir yapı bulunmaktadır. Kamu yayın kurumları, toplumdaki tüm grupların gereksinimlerini karşılayarak geniş bir yelpazede yayın yapmak zorundadır. Bu kural doğrultusunda programlarda çeşitlilik sağlanması ilkesiyle de örtüşmektedir. Toplumdaki tüm gruplar dendiğinde bunu yalnızca etnik gruplar olarak değil fiziksel ve zihinsel özürlüler, yaşlılar, yoksullar olarak da değerlendirmek gerekmektedir. (Eren, E. 2008, s. 20-25).

Esra Eren'in "Kamu Yayıncılığı ve Bir Kitle İletişim Kurumu Olarak TRT" adlı tezinde Kamu yayıncılığı sisteminin amaç ve ilkeleri ile ilgili çalışmasında ortaya koyduğu bulgular şu şekildedir:

"Kamu yayıncılığının amaç ve ilkelerinden biri de izleyicilerin ulusal kimliğini, aidiyet duygusunu ve yaşadığı toprakların bir parçası olduğunu hissetmesi için göstereceği dikkattir. Bunun için de, ulusal birlik ve bütünlüğün oluşması ve korunmasını sağlayacak türden programlara önem vermesidir. Bu tür yayınlarla, kamu yararına hizmet vererek kamusal alanı güçlendirmesidir. Kamu yayın kurumları; toplumsal, sanatsal ve kültürel ortamın gelişmesini ve kuşaktan kuşağa aktarımını da sağlayıcı yönde programlar üretmektir. Önemli olan toplumdaki değişik ilgi alanlarına hitap edecek bir yayın politikasını benimsemektir. Ayrıca var olan beğenilerden, genel geçer zevklerden ziyade toplumu yeniliğe, farklı ilgi alanlarına yönlendirmesi gerekir. Kamu hizmeti yayıncılığının en önemli özelliklerinden biri de toplumun eğitilmesinde etkin bir yapıya sahip olmasıdır. Her açıdan toplumun bilgilenmesi konusunda eğitim programları hazırlanmasına katkı sağlamasıdır. Kamu hizmeti yayıncılığı, devletin maddi veya teknik olanaksızlıklar nedeniyle, eğitim- kültür hizmeti götüremediği bölgelere bu hizmetlerin yayın yoluyla ulaştırılmasında önemli bir işleve sahiptir." (Eren, E. 2008, s. 25).

Kamusal yayıncılık sisteminde yayınlar kar amaçlı değildir. Gelir devletten ve radyo-televizyon alıcılardan alınan yıllık kullanım ücretinden program satışından elde edilmektedir. Kamu hizmeti yayıncılığında kalite, yüksek izlenme oranlarını değil hedeflenen kitlenin gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığını ifade etmekte ve

kamu yayıncılığında hiçbir zaman propaganda yada ticari kazanç gibi amaçlar gözetilmeden yayın yapılmaktadır. İlk sırada reklam gelirlerini amaçlayarak yayın yapıldığı zaman programların kalitesi düşmekte ve kamu yararı hedefinden uzakta kalmasına neden olmaktadır. Bu da kamu hizmeti yayıncılığında bir çöküş anlamına gelmektedir. (Eren, E. 2008, s. 26).

Yayın kurumlarında yöneticiler devlet tarafından görevlendirilmektedir. Program yapımları merkezi elden yürütüldüğü için birçok program merkezde yapılarak diğer istasyonlara gönderilmektedir. Yayın olanakları, istasyonları ve şebeke vericileri sınırlıdır. Stüdyo ve stüdyo araçları devletin, merkezi hükümetlerin elinde ya da denetiminde yer almaktadır. Yayın teknik olanakları çok sınırlı olduğundan dolayı teknolojik gelişmeleri hemen elde etmesi oldukça zordur. Çünkü kanalların yatırım harcamaları da devlet tarafından karşılanmaktadır. (Aziz, A. 1996, s. 81-83). Yayın kuruluşu kamu hizmeti yayıncılığının hedef kitlesi bütün ülke nüfusu olduğundan dolayı vatandaşlar eşit bir şekilde radyo ve televizyon sinyallerini almalarını sağlamakla görevlidir. Hangi coğrafyada olursa olsun tüm vatandaşlarına yayın yapmayı temel ilke olarak kabul etmiştir. (Eren, E. 2008, s. 24).

Kamusal yayıncılık sisteminin, bu özelliklerden yola çıkarak kendi yayın politikasına göre yayın yapmaktadır. Kamusal yayıncılık sisteminin amaç ve ilkelerinin örtüşmesi ile ilgili Burak Ünlü'nün "TRT'nin Televizyon Yayınlarının Kamusal Yayıncılığı Açısından Değerlendirilmesi" adlı tezinde şu şekilde desteklemektedir:

"Her şeye rağmen, kamu yayıncılığını desteklemek için pek çok neden vardır. Bunlardan ilki, kamu yayıncılarının halkın bilgilendirme ihtiyacını ve çıkarlarını tatmin ederek ticari servisleri tamamlayıcı bir rol üstlenebilme potansiyeline sahip olmasıdır. Kalite de kamu yayıncılığının ayırıcı özelliklerinden biri olarak değerlendirilmekte ve tüm sektöre bir zemin oluşturmaktadır. Yayınladıkları programların, toplum her kesiminin ihtiyaçlarına ve geniş bir çeşitlilik gösteren beğenilerine hitap edeceğini garanti altına almaktadırlar. Hepsinden önemlisi ise, programlarındaki çeşitliliği sağlayarak, kamunun bilgiye ulaşma hakkına büyük bir katkıda bulunurlar." (Ünlü, B. 2015. S. 25).

1.7.3. Türkiye’de Tecimsel Yayıncılık Sistemi ve Özellikleri

Tecimsel yayıncılık sistemi; “kamu yararına yayını ikinci plandadır.” Tecimsel yayıncılık sisteminde toplumun, haber, eğitim, gibi gereksinimleri ile ilgili programlar değil, en çok izleyici çeken programlar yayınlarda yer almaktadır. (Aziz, A. 1996, s.). Tecimsel yayıncılık sistemi kamusal yayıncılık sistemine karşı “rekabetçi yayın” modelidir. (İşbir, B. 2007, s. 819.). Yayıncılık kar amaçlı yapıldığı için tüm gelir reklamlardan elde edilmektedir. Reklam olayı çok önemli olduğundan yayın sistemleri özel girişimci olan ülkelerin ekonomik sistemleri liberal ekonomiye dayanmaktadır. Bu sistem, liberal ekonominin en yoğun olduğu A.B.D. ile bu ülkenin siyasal, ekonomik etkisinde olan Latin Amerika ülkelerinde uygulanmaktadır. Bu bakımdan bu sisteme daha çok Amerika kıtalarında uygulandığı için “**Amerikan Sistemi**” de denmektedir. Türkiye’de tecimsel yayın sistemine bağlı olarak yayın yapan ilk kanal Star TV’dir. (Aziz, A. 1996, s.83).

Tecimsel yayın sistemi ile yayın yapan kanalların sahipleri tüzel kişilerdir. Ülkelerin yasaları çerçevesinde, isteyen her gerçek ve tüzel kişinin, gerekli koşulları yerine getirerek radyo- televizyon kanallarını kurma ve işletme hakkı vardır. Tecimsel yayıncılık sisteminde en önemli esas “Reyting” yani programların izlenme oranlarıdır. Tecimsel yayıncılık sistemi ya da bir diğer adıyla “Özel Girişimci Yayın Sistemi’nin” yayıncılık içerisinde birçok özellikleri bulunmaktadır. Tecimsel yayıncılık sisteminde ise genellikle çoğulculuk her özel ya da tüzel kişinin koşulları yerine getirmesi durumunda yayın yapma yetkisi bulunmaktadır. Yayınlarda temel amaç rekabet olduğundan dolayı en iyi program, en zengin program, en ilginç program yapma yarışı bulunmaktadır. Bu yüzden yayınlarda kar amacı vardır. (Aziz, A. 1996, s. 84).

Tecimsel yayın yapan kanalların geliri reklamlardan karşılanmaktadır. Reklam olayı ise, izleyici sayısı ile belirlenmektedir. İzleyici sayısındaki artış, alınan ve verilen reklamların da sayısını ve süresini belirleyeceğinden, tüm çabalar, sonuçta reklam pastasından daha çok paya dönüktür. Reklam, yayınlarda temel belirleyici olduğundan,

çok izleyici, çok reklam mantığından hareketle programların ilgi çekici olması istenmektedir. Yayın kurumlarında yöneticiler devlet tarafından yapılmamaktadır. Program yapımları merkezi elden yürütülmemektedir. (Akgüner, T. 2012 s. 288).

Tecimsel yayıncılık içerik yapılaşması bakımından rekabetçiliğe ve serbest pazar ekonomisinin kurallarına tabi olduğundan, yayın kuruluşunun marka kimliği, içinde varlık kazandığı ve izleyiciler nezdinde somutlaştığı en genel tanımlama çerçevesini oluşturmaktadır. Tecimsel yayıncılıkta kanal markası, içerik hakkında öngörülebilir değerler setine, programlarla ilgili fikir sahipliğine ve anlamlar birikimine işaret eder. (Yılmaz, A. 2009. S. 224).

1.8. Türkiye’de Televizyon Yayıncılık Sistemleri İçerisinde Gelişen Televizyon Program Türleri

Televizyon programı; belli bir hedef kitleye, belli bir amaç ile belli yayın kuşağında, belli saatlerde yayınlanan biçim ve içerik olarak düzenlenerek hazırlanan televizyon yapıtlarıdır.

Türkiye’de televizyon yayıncılığının başlaması ve gelişmesinden itibaren hem konu hem de konuların işlevleri bakımından program türleri ortaya çıkmaktadır. Televizyon programları her ülkenin sosyal, kültürel ve medya yapısına göre değişmektedir.

Türkiye’de Televizyon yayıncılık sistemine göre program türleri, TRT’nin belirlemiş olduğu yapıya göre sınıflandırılmaktadır. Haber programları, Güncel programlar, Kültür programları, Eğitim programları, Gerçek yaşam programları, Drama programları, Eğlence programları, Çocuk programları, Ticari iletişim ve tanıtım, Diğer programlardır. TRT’nin sınıflandırdığı bu program türlerini daha detaylı incelemek gerekmektedir. (TRT Genel Yayın Planı, 2017).

TRT'nin sınıflandırmış olduğu kamusal yayıncılık sistemleri içerisinde yer alan program türleri aynı zamanda tecimsel yayıncılık sistemi içerisinde de kullanılmaktadır. Bu program türleri ve özellikleri alt başlıklar olarak detaylı bir biçimde açıklanmaktadır.

1.8.1. Haber Programları

Haber Programları; kamuoyunu bilgilendirme amacıyla ve subjektif bir bakış açısıyla izleyici ve dinleyicilere iletilen güncel, toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel ve benzeri olay, konu ve gelişmelerin sunulduğu program türüdür. TRT'nin Genel yayın planına göre haber program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Kamuoyunun, yurttta ve dünyada gelişen ekonomi, bilim, teknik, sanat ve kültür faaliyetleri hakkında sürekli, doğru, çabuk ve yeterli haber almasına, katılımcı demokrasi ve hukukun üstünlüğüne uygun olarak kamuoyunun doğruları öğrenmesine, onların sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesine, demokratik bir toplumda çoğulculuğun vurgulanmasına, Millî hedefler ve millî bütünlüğümüzle ilgili iç ve dış olayları haber bültenleri ve haber programlarda ele alarak, bu konularda milletçe ortak bir anlayış ve duyarlılığın oluşmasına, tartışma ve değişik görüşlerin belirtilmesine imkân veren güncel konularda, çeşitli şekillerde yorumlanan meselelerde toplumun aydınlatılmasına, yardımcı olunacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.43-44).

Haber programlarında en önemli unsur planlamadır. Yayın kuruluşunun politikası ve amacına göre programda yer alacak haberlerin sıralanış biçimi önemlidir. Televizyon haber programları sabah, öğle ve akşam kuşağında yayınlanmaktadır. Hem ülke içerisinde hem de ülke dışındaki haberlere yer verilmektedir. İzleyici kitlesi en geniş program türüdür. Haber bülteni, haber araştırma programları, röportaj, açık oturum ve tartışma programları, ekonomi ve piyasa programları, bilim sağlık ve teknoloji programları olarak kendi içinde de türlere ayrılmaktadır.

Haber programları, konuşma biçiminde sunulmaktadır. Canlı yayın olarak yayınlanmaktadır. Konuları tekrardan yayınlama olanağı yoktur. Çoğu konu sınırlı sürede verilir. Televizyon alanında en dikkatli çalışılması gereken program türüdür. Hızlı çalışmak gerekmektedir. Tarafsız olmak gerekmektedir. Televizyon kuruluşunun imajını yansıtmaktadırlar.

1.8.2. Güncel Programlar

Güncel Programlar; toplum ve insan yaşamında karşılaşılan çarpıcı ve genellikle münferit olayları konu alan program türüdür.

Güncel Programlar, devletle ilgili resmi bir görüşmeden, magazin içerikli sıradan bir olaya kadar geniş kapsamlı programlardır. Gündemdeki olay ve kişiler üzerinde durulmaktadır. Resmiyet içermemektedir. Olayların ve konuların ayrıntılarına derinlemesine inilmektedir. Günlük haftalık ve aylık olaylar ele alınır ve geçmişle gelecekle bağlantı kurulmaktadır. Canlı bir akış bulunmaktadır. İzleyiciyi olaylar konusunda aydınlatmak ve ilginç yerlerini göstermek amacıyla yapılmaktadır. Olaylarla ilgili kişilerin görüşlerine yer verilmektedir. Açık oturum, forum, söyleyişi, magazin gibi türlerdeki programlarla birleşerek oluşmaktadır.

1.8.3. Kültür Programları

Kültür Programları; toplumun düşünce ve hayat şekline konu teşkil eden ve nesilden nesle aktarılan inanç, bilgi ve uygulamaların korunması, geliştirilmesi, yayılması ve zenginleştirilmesi amacıyla hazırlanan program türüdür. TRT'nin Genel yayın planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Halkın, sosyal, politik, kültürel olay ve faaliyetler hakkında yeterince bilgi sahibi olmasına, Türk kültürünün bütün unsurlarıyla bilinmesi, kimliğinin korunarak

geliştirilmesi ile kültür etkileşiminde rol oynayan faktörlerin anlaşılmasına, vatandaşların, Türkiye’de ve dünyada, tabii çevrenin korunması, çevre (toprak, hava ve su) kirliliği konularında yapılan çalışmalar ve alınan sonuçlardan haberdar edilmelerine, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının vurgulanması, yöreleri ile birlikte tanıtılmasına, Türkiye’de kalkınma azmini destekleyen psikolojik ortamın oluşturulmasına, halkın devletine olan güven duygusunun pekiştirilmesine, yardımcı olacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.29).

Kültür Programları, kültür sanat alanındaki konuların ele alındığı programlardır. müzik, resim, sinema, tiyatro gibi alanları içine kapsar. Amaç izleyiciyi yapıcı anlamda eğitmek, öğretmek ve geliştirmektir. Geçmiş kuşaklardan gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Ayrıntılı bir araştırma yapılması gerekmektedir. Kullanılacak materyaller sınırsızdır. Yapım esnasında gerçek ve yapay kültür karşılaştırılıp ayırt edilerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Toplumsal anlamda uzlaşma ve birleşmeyi sağlamaktadır. Kültür programları, belgesel, magazin, güncel gibi program türlerini de kapsamaktadır.

1.8.4. Eğitim Programları

Eğitim Programları; toplumun farklı kesimlerine hitap eden ve hayatta gerekebilecek farklı bilgi ve beceri türlerini kapsayan eğitim amaçlı hazırlanmış program türüdür. TRT’nin Genel yayın planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Öğrencilerin, Atatürk ilke ve inkılâplarına, Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı ; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî ve manevî kültür değerlerini; ailesini, vatanını ve milletini benimseyen, koruyan, geliştiren; seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar olarak yetişmelerine, Öğrencilerin beden, zihin, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilime dayalı düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı ve verimli kişiler olarak yetişmelerine, Türk Millî Eğitimi’nin çeşitli kademlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitimlerinin desteklenmesine, yardımcı olacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.37).

Eğitim Programları, televizyon ve izleyiciyi belli bir konu hakkında bilgi vermek ve eğitmek amacı ile yapılmaktadır. Eğitim programları, örgün ve yaygın eğitim programları olarak iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Toplumsal, politik, ekonomik ve eğitsel sorunların çözümünde önemli rol oynamaktadırlar. Program konusu daima konunun uzmanını gerektirmektedir. Yapımın, amacına ulaşp ulaşmadığı öğrenilmek için geri besleme sinyalleri denetlenmektedir. Eğitim programları daha çok kamu yayını yapan televizyon kanallarında görülmektedir.

1.8.5. Gerçek Yaşam Programları

Gerçek Yaşamlar; kişilerin gerçek yaşamlarına dayanan olayların ele alındığı program türüdür. Reality Show programları genellikle canlı olarak yayınlanan, kişisel felaketleri ve benzeri olayları (cinayet, aile içi kavgalar vb.) konu alan program türüdür. Gerçek hayat hikaye programları, kişilerin hayat hikâyeleri üzerine kurgulanmış program türüdür.

1.8.6. Drama Programları

Drama; bir sözcüğün, bir kavramın, bir davranışın, bir fikir ya da yaşantının veya bir olaylar dizisinin, tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanarak canlandırıldığı yapım türüdür. TRT'nin Genel Yayın Planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Devletin etkinliğini olumlu yönde vurgulayan, millî kültür ve değerlerimizi güçlendiren konularla, edebî değeri olan roman, hikâye, masal, biyografi türündeki eserlerin işlenmesine, Toplumumuzun gündeminde olan konu ve meselelere karşı ilginin canlı tutulmasına, Türk ve dünya edebiyatının seçkin örneklerinin tanıtılmasına, bu yolla halkımızın eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesine, Geleneksel Türk tiyatrosunda yaşayan örneklerin sergilenmesine ve bu sanatın yaşatılmasına, tiyatro ve sinema kültürünün yaygınlaştırılmasına, insanlarımızın sanat zevklerinin yükseltilmesine ve olumlu davranış kazanmalarına, yardımcı olunacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.38).

Drama Programları, gerçekte yaşanmış ya da yaşanabilir olayları kurgulayarak seyirciye aktarılmasıdır. Televizyonda yayınlanan bu program türü yerli diziler, yabancı diziler, durum komedisi, pembe dizi, yerli sinema, yabancı sinema, çizgi filmler, animasyon filmleri gibi alt türlere de ayrılmaktadır. Bu program türlerinde senaryo bulunmaktadır. Oyuncuların yer aldığı ve kendilerini gösterme imkanı buldukları alandır. Çeşitli çekim mekanı, teknik donanım ve dekor kullanılması gerekmektedir. Çekim öncesi prova gerekmektedir. Çekimden sonra videoların düzenlenmesi (montaj) yapılmaktadır. Gerekilen durumlarda oyuncuların sesi üstüne dublaj (seslendirme) yapılmaktadır.

1.8.7. Eğlence Programları

Eğlence Programları; neşeli ve hoşça vakit geçirilmesi amaçlanan program türüdür. TRT'nin Genel Yayın Planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Toplumun zevk seviyesinin yükseltilmesine, hayatı sevme duygusunun geliştirilmesine ve morallerinin güçlendirilmesine, ayrıca nükte, yargı, anlayış yeteneği ve becerisinin geliştirilmesine, Geleneksel eğlence türlerimizin günün anlayış ve anlatımına uygun şekilde değerlendirilmesine ve toplumsal ve kültürel değerlerin yüceltilmesine, yardımcı olunacaktır. (RTÜK, 2014, s.16-17).

İzleyiciyi eğlendirmeye yönelik yapılan program türüdür. Magazin programları, drama öğeleri içeren eğlence programları, müzik ağırlıklı programlar, müzik video klipleri, konser yayınları, beceri ve direnç yarışmaları, spor karşılaşma programları, show ve gösteri programları, talk show programları, kuşak programları olarak alt türlerde bulunmaktadır.

“Eğlence programları, izleyiciyi sıkmadan, rahat bir zaman geçirmesini sağlayan, anlamlı ve anlaşılır olarak, düzeyli bir biçimde izlemesi sağlanmaktadır. Düzeyli mizah ögesi içermektedir. Yöresel ya da toplumsal kültürün unsurlarının kullanılmasını izleyicinin ilgisini çekmekte ve beğenisini kazanmaktadır. Mizah ağırlığının yanı sıra

program içinde öğretici, düşündürücü, ders verici unsurlar da kullanılmalıdır.” (Cereci, S. 2001. S.152-153).

Eğlence program türlerinde müzik canlı ya da playback olarak verilmektedir. Genellikle stüdyoda seyirci kullanılmaktadır.

Müzik Programları, müzik dinleme, müzik bilinci oluşturma amacıyla yapılan program türüdür. Müziği hem dinlemeli hem de tanıtılıp açıklanmalıdır. Müziğin kalitesi görsellikten daha önde olmalıdır. Müzik konusunda bilgili kişiler olmalıdır. Toplumda ön planda olan müzik tarz ve formları kullanılmalıdır. Müzikal öğeler içinde eğlendirme, bilgilendirme gibi müziğin temposunun yer alması gerekmektedir.

1.8.8. Çocuk Programları

Çocuk Programları; çocuklara yönelik hazırlanmış, çocukların zevklerini ve öğrenim alışkanlıklarını oluşturan ve bunlara uygun program türüdür. TRT’nin Genel yayın planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Çocuğun, Atatürk ilke ve inkılâplarının temel unsurlarını kavramasına, Çocuğun, dil yeteneğinin gelişmesine, Türkçeyi doğru ve güzel kullanmasına, Çocuğun, yurdunu, milletini ve tarihini tanımasına, yurt, millet ve bayrak sevgisi ile vatandaşlık şuuru kazanmasına; millî birlik ve beraberlik duygularının güçlenmesine, irtica, terör ve bölücülüğe karşı bilinçlendirilmesine, millî kültür değerlerimizi benimsemesine, Toplum içinde farklı cins, yaş ve kültürlerin olabileceği düşüncesinden hareketle, insanların birbirini anlayarak bir arada yaşama, üretme, paylaşma alışkanlıklarının geliştirilmesi ve medenî, katılımcı yeteneklerini sergileyen, özgüvenini kazanmış, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma fikrini benimsemiş, sorumluluklarının ve haklarının bilincinde olan bireyler olarak yetişmelerine, Çocuğa aile ve toplum içindeki yeri ve değeri olduğu şuurunun verilmesine, kendisine ve çevresine olan güvenin pekiştirilmesine, ana, baba, kardeş, yakın akraba ve yaşlılara sevgi ve saygının bir vazife olduğunun benimsetilmesine, çocuğun kişilik ve ahlâk gelişimi konusunda eğitilmesine, yardımcı olunacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.19).

Çocuk Programları, çocukların düşünsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla yapılan programlardır. Çocuk programlarında eğlendirme ve eğlendirirken öğretmek esastır. Şiddet ve kötü davranışları gösterecek içerikler yer almamalıdır. Çocuk programlarında kullanılan renkler, kostümler, sunucu kıyafetleri ve müzik; onların anlayış ve kavrayışına göre belirlenmelidir. Sunucu kullanılıyorsa sunucunun sunuş biçimi neşeli, canlı ve cana yakın olmalıdır.

Çocukların yaşamdaki bilgi ve deneyimlerini artıran ufuklarını genişletmeye yöneliktir. Düşünce, bilgi ve eğlence bir aradadır. Hedef kitle çocuklar olması sebebiyle onlara yönelik incitme, küçültmeden uzak durulmalıdır. Amaç çocukları geleceğe hazırlamaktır. Çocukların psikolojik durumlarını anlamak gerekmektedir.

1.8.9. Ticari İletişim ve Tanıtım Programları

Ticari İletişim ve Tanıtım; radyo ve televizyon reklamları, program desteklemesi, tele-alışveriş ve ürün yerleştirmeyi de kapsamak üzere, ekonomik bir faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişinin, ürün, hizmet veya imajını, doğrudan veya dolaylı olarak tanıtmak amacıyla tasarlanmış sesli veya sessiz görüntülerin bir ücret veya benzeri bir karşılıkla ya da öz tanıtım amacıyla bir programla birlikte ya da bir program içine yerleştirilerek verilmesidir. TRT'nin Genel Yayın Planına göre güncel program türünün hedef ve ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir:

“Reklâm veren kişi ve kuruluşlarla TRT arasında sağlıklı ilişkilerin sürdürülmesine, Kurum gelirlerinin bir bölümünü teşkil eden reklâm gelirlerinin artırılmasına, yardımcı olunacaktır.” (TRT Genel Yayın Planı, 2017, s.49).

Reklam Programları, çeşitli mal, ürün ve hizmetlerin hedef kitlelere ve tüketicilere belirli bir ücret karşılığında tanıtılmasıdır. Ticari reklamlar, cazibe

unsurları (Güzellik, Güç, Tat, Renk, Estetik) televizyon reklam formatları, kamu spotları gibi alt türlere de ayrılmaktadır.

1.8.10. Diğer Programlar

Logo ve Çağrı İşareti; medya hizmet sağlayıcılarının üst kurul ve ilgili kurumlara tescil ettirmek zorunda oldukları hizmet adının veya bu adın harf veya sözcüklerinin blok hâlinde grafik tasviri veya sesli duyurusudur.

Koruyucu Sembol; yayın hizmetinin içeriği hakkında izleyicilerin bilgilendirilmesi amacıyla medya hizmet sağlayıcılar tarafından kullanılan ortak sembollerdir.

Kamu Spotları; kamu kurum ve kuruluşları ile dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarınca hazırlanan veya hazırlatılan ve üst kurul tarafından yayınlanmasında kamu yararı olduğuna karar verilen bilgilendirici ve eğitici nitelikteki film ve sesler ile alt bantlardır. (RTÜK, 2014, s.20-21).

Türkiye’de kamusal ve tecimsel televizyon yayıncılık sistemine göre program türleri, TRT’nin belirlemiş olduğu yapıya göre bu şekilde sınıflandırılmaktadır. Bir sonraki bölümde kültür programları arasında yer alan belgesel program türü ele alınacaktır. Televizyon belgeselciliği, kamusal ve tecimsel yayıncılık ekseninde televizyon belgeselciliği, Türkiye’deki televizyon belgeselciliği ve program türleri incelenecektir.

BÖLÜM 2.

YAYINCILIK SİSTEMLERİ EKSENİNDE TÜRK TELEVİZON BELGESELÇİLİĞİ

2.1. Televizyon Belgeselciliği

Belgesel kavramının tanımı ilk çıkış yıllarından beri köklü bir alandan gelmektedir. Bu alanın tanımı ise tek bir kaynağa bağlı değildir. Yıllardan beri sürekli tartışma konusu halini almış ancak kesin bir sonuca da ulaşılmamaktadır. 1800 yıllardan 1930 yıllara gelindiğinde “Belgesel” kavramı ile ilgili yeni bir terim ortaya konulmaktadır. Kelime anlamı “Belge” (*document*) “Sel” (*yorumlama*) “gerçekliğin yaratıcı bir şekilde ele alınması” (*creative treatment of actuality*) olarak ortaya koymaktadır.

Belgesel kavramı ilk olarak sinema alanında ortaya çıkmıştır. Belgesel sinema, ikinci dünya savaşına kadar çoğunlukla sinema salonlarında film olarak gösterilirken savaş sonrasında televizyonda program türü olarak yer almaya başlamıştır.

Belgesel türünde yapılan çalışmaların, gerçekçi olarak gösterildiği mecra televizyondur. Bunun nedeni ise belgeselin televizyona uygun olması değil, zaman içerisinde radyo ve sinema alanlarında gerilemesi ve televizyonun gelişmesine etki etmesidir. (Mutlu, E. 2008, s.126).

Erol Mutlu’nun “Televizyonu Anlamak” adlı kitabında belgeselin, televizyon mecrasında kullanılmasının sebebinin şu şekilde açıklamaktadır:

“ İkinci Dünya savaşı Savaşında “haber filmleri” savaş alanında saptanan görüntüleriyle ilgi çekerken, savaşa giren büyük devletlerin sinemalarında savaş propagandasına yönelik, halkın gönül gücünü yüksek tutmayı amaçlayan

propaganda filmleri özellikle sinemaların gösterim programlarında yer almaktaydı. Haber filmleri, savaş ve propaganda filmlerinin yanı sıra, özellikle belli firmalar adına yapılan Robert Flaherty, Basil Wright, Humphrey Jennings gibi yönetmenlerin belgeselleri de sinemalarda gösterim olanağı bulunuyordu. Bu dönemde sinemalar, uzun metraj filmlerin yanında programlarına kısa filmleri de çoklukla koyuyorlardı. Ancak televizyonun yaygınlaşmasıyla, televizyon haberlerinin yerini alması, insanların sinemaya gitme alışkanlıklarında köklü değişiklikler yapılması sonucu, sinemalarda kısa film gösterilmesinden giderek vazgeçildi. Sonuçta belgeselciler için işlerini kamuya sunabilecekleri tek gösterim kanalı olarak televizyon kaldı.” (Mutlu, E. 2008, s. 126-127).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından belgeseller, televizyon yayıncılığında kendilerine yeni bir ortam bulmuştur. Deniz Gözet'in Televizyon Belgeselciliği ile ilgili yaptığı araştırmalar sonucunda ortaya koyduğu bulgular şu şekildedir:

“John Grierson, 1963 yılında yazdığı ‘Learning From Television’ adlı makalesinde televizyonun sinema sektörünün bir parçası haline geldiğini, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra belgesel filmler için de en önemli sponsorluk kaynağı olduğunu belirtmiştir. Jack Ellis, belgesel filmin finansal desteğini, izleyicisini, başlangıçta kendisine amaç edindiği konuları kaybetmek üzereyken televizyon sayesinde tekrar kazandığını ifade eder. Televizyon, belgesel film yapımlarına bütçe sağlayarak, belgesel filmleri daha önce görülmemiş sayıda izleyiciyle buluşturmayı başarmış, insanların kamusal bilgilere ulaşmasını sağlamıştır.” (Hardy, F. 1979. Aktaran. Gözet, 2011).

Belgesel türünün televizyon mecrasına geçme evresi bu şekilde açıklanmaktadır. Sinemadan televizyona geçiş yapan belgeseller, Televizyon yayıncılığında yeni bir alan oluşturarak içerik ve biçim açısından değişime uğrayıp, yeni bir yapı haline gelmiştir. En önemli değişim sinemadaki nesnel bakış açısı yerine, televizyonda öznel bir bakış açısının kullanılmasıdır. Buna en iyi örnek The Savage Eye (İlkel Göz) filmidir. İkinci önemli değişim ise teknik olanakların artmasıyla belgesellerde sanatsal çalışmaların ön plana çıkmasıdır. Drew Associates, Filgate, Koenig, Kroitor, Jean Rouch, Chris Marker bu olanaklardan yararlanan belgeselcilerdir. Televizyon belgeselciliğinde içerik ve biçimsel olarak

şu özellikleri bulunmaktadır; gerçeği belirli bir format ekseninde alıp aktarır, çoğunlukla bölümler yani seriler halinde yayınlanır, çekim ve sunum olanakları televizyon ekranına göre yapılır, popüler kültüre dayalı eğlendirmeye dönük yapısıyla eleştirel bakış açısından yoksun sisteme entegre olmuş bir biçimde yapılır, sunucular belgeselin anlatıcı konumunda, yapılan röportajlarda sorular duyulur ya da altyazı şeklinde verilir, kurguda kesmeler çok ve hızlı bir şekilde oluşur, çekimler dar açıda yakın plan olarak fazlaca detay görüntülerden oluşur, fonda devamlı bir müzik çalabilir, ses ve görüntü efekti gereken yerde azca kullanılmaktadır. (Çakıcı Öztürk, G. 2013, s.81). Belgeselin televizyonda bu kadar önemli olmasının nedenleri ise; televizyonun birçok ülkede en büyük finans alanı olması, çok büyük bir izleyici kitlesinin bulunması, toplumsal ve siyasal etkileşimlerin yer almasıdır. (Gündeş, S. 1995, s. 97). Belgesel film yapısını sinemadan televizyona geçiren ve bu yapıyı kullanan ilk ülkeler İngiltere, Amerika ve Kanada'dır.

2.1.1. Kamusal Yayıncılık Ekseninde Televizyon Belgeselciliği

Belgesel filmi, televizyon yayıncılığında bir program türü olarak yayınlamaya başlayan ilk ülke BBC (British Broadcasting Corporation) kanalı'dır. Kamusal yayıncılık anlamında yayın yapan program türleri arasında belgesel programlarda yer vermektedir.

Deniz Gözet'in "Belgeseller Üzerinden 68 Kuşağının Değerlendirilmesi" adlı tezinde İngiltere'nin, belgesel programlarını televizyon yayıncılığında bir tür olarak yayınlanma sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

"1990'lara gelindiğinde, televizyon yayıncılık dünyası büyüyen bir ticari zorlayıcılığın etkisi altına girmiştir. Rekabetin gittikçe arttığı bu dünyada, rating savaşları televizyonculuk tarihinde görülmemiş şekilde yoğunlaşmıştır. Bu zaman diliminde yayıncılık giderek global ve iş odaklı hale gelmiş, çok ortaklı medya holdingleri pazara hakim olmaya ve kar marjlarını giderek arttırmaya çalışmışlardır. BBC gibi yıllardır kamu yararına yayın yapan organizasyonların kimliklerine ve işlevlerine ait kesin bilgiler belirsizleşmeye

başlamıştır. Bu dönemde program yapımcıları, giderek karmaşıkleşan pazarda, kendi kanallarına yer açmak isteyen televizyon yöneticilerinin, zorlamalarına ve arzularına bağılı kalmışlardır. Kilborn, özellikle belgesel yapıımıyla ilgilenen program yapımcılarının, en çok baskı altında kalan grup olduklarını belirtir. Ona göre belgesel film yapımcıları bu yeni düzende varlıklarını sürdürmek için, belgesel geleneğine ait olan bazı temel amaçlardan uzaklaşmak zorunda kalmışlardır. Bu yeni yayıncılık anlayışı, insanları zorlayıcı ve sosyal olaylara müdahale eden belgesellere düşmanca bir ortam sağlamıştır.” (Kilborn, R. & Izod, J. 1998. Aktaran. Gözet, 2011).

İngiltere’de yapılan ilk belgesel televizyon programı Special Inquiry (Özel Soruşturma) dır. 1952 – 1957 yılları arasında haftalık olarak yayın yapmıştır. 1960 yılında ise Seartlight (Gösterici) adlı belgesel televizyon programı yapılmıştır. Yıllar içerisinde de belgesel program türleri artarak kendini göstermiştir.

BBC kanalının belgesel program türleri içerisinde biyografik belgesel, gezi belgeseli, haber belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgesel, doğa belgeseli, spor belgeseli, arkeoloji ve bilimsel belgesel olarak türlere ayrılmaktadır. BBC yalnızca tek bir kanal üzerinden değil, BBC2, BBC3, BBC4 kanalları üzerinden de belgesel programları yayınlamaktadır. Aynı zamanda Türkiye de ise BBC Earth, BBC Entertainment, BBC HD ve BBC World News kanallarında belgesel program türleri yayınlamaktadır.

2.1.2. Tecimsel Yayıncılık Ekseninde Televizyon Belgeselciliğı

Belgesel filmi, televizyon yayıncılığında bir program türü olarak yayınlamaya başlayan, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki NBC (National Broadcasting Company) ve CBC (Columbia Broadcasting System) kanalları olmuştur. Söz konusu kanallar, tecimsel yayıncılık anlayışıyla yayın yapan ve ‘ticari amacı’ olan program türleri arasında belgesel programlara da yer vermektedirler.

Amerika'nın televizyon belgeselciliğine geçiş sürecini Deniz Gözet televizyon belgeselciliği ile ilgili yaptığı çalışmalar sonucunda ortaya koyduğu bulgular şu şekildedir:

“1967 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde insanları eğitmek ve bilgilendirmek amacıyla, ticari televizyon kanallarına karşı alternatif olarak kurulan, kar amacı gütmeyen PBS (Kamusal Yayıncılık Sistemi) kanalında, zaman içinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Yıllarca politik, araştırmacı ve sorgulayıcı belgeseller üreten ve onları yayınlayan PBS'in kaynakları, gittikçe belirsiz hale gelmiştir. PBS'in ilk kurulduğu yıllarda gelir kaynakları izleyici üyeliğinden, ortak sponsorlar'dan ve devlet ödeneklerinden oluşmuştur. 1972 yılında Başkan Nixon, PBS'e ayrılan devlet bütçesini, kanalda yayınlanan Vietnam Savaşı'na muhalif belgeseller yüzünden kesmiştir. Devlet fonundan gelen paranın kesilmesi, kanalı ticari sisteme ve ortak sponsorlu yapımlara yöneltmiştir. Bu durum, kanalda üretilen belgesel sayılarının ve konularının üzerinde kendisini hissettirmiştir. Finansman ortaklarının istek ve talepleri doğrultusunda mücadeleci, araştırmacı belgeseller terk edilmiş, onun yerine daha güvenli, popüler dramaların özelliklerini bağlı yapımlar tercih edilmeye başlanmıştır.” (Winston, B. 2000. aktaran. Gözet, 2011).

2.3. Türkiye’de Televizyon Belgeselciliği

Dünyada, kamusal ve tecimsel yayın yapan televizyon kanallarında olduğu gibi Türkiye’de de belgesel türü, bir televizyon program türü olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye’de televizyon belgeselciliğinin tarihsel sürecine bakıldığı zaman, 1951 yılında “Öğretici Filmler Merkezi” şimdiki ismiyle “Film Radyo ve Televizyon Eğitim Merkezi” kültür ve eğitim türünde belgeseller yapmak amacıyla kurularak ilk adım atılmıştır.

TRT Kurumu 1968 yılında yayına başlamış ve o günden bu zamana kadar haber, eğitim, eğlence ve kültür içerikli programlara öncelik vererek bir yayıncılık

anlayışıyla yayınlarını sürdürmüştür. Bu dönemde ise TRT Kurumu eğitimi ön planda tutan bir yayıncılık anlayışıyla belgesel yapımları ortaya çıkarmıştır. 1968 yılında deneme yayınlarına başladığında o dönemde görev alan Genel Müdür Mahmut Tali Öngören öncülüğünde ilk belgesel programlar yapılmaya başlanmıştır. Bu program türleri içerisinde çoğunlukla ülke sorunları, kırsal kesimdeki sorunlar, doğu ve güneydoğudaki insan toprak mülkiyet ilişkilerine, ağılık kurumlarına ekonomik ve kültürel bağımsızlık gibi konular ele alınmıştır. Adem Yavuz, Erdoğan Alkan, Melih Aşık, Varlık Özmenek, Sema Okay, Tuncay Öztürk yönetmenlerin bulunduğu Türkiye’deki ilk televizyon programcıları olarak belgeseller yapılmıştır. İleriki zamanlarda ise Ankara Televizyon Genel Müdürlüğü adı altında “Belgesel Programlar Müdürlüğü” kurularak belgesel programları yayın hayatına kazandırılmıştır. TRT, Belgesel türünde programlarını 1971 yılında yayınlamaya başlanmıştır. 12 Mart 1971 yılında Silahlı Kuvvetlerin yapmış olduğu darbeye, TRT’deki toplumsal içerikli belgeseller gelişme aşamasındayken durmak zorunda kalmıştır. 1971 askeri müdahalesi ardından 1980 sonrasında televizyon belgeseli tekrardan canlanmıştır. TRT’nin dünya televizyon pazarına etkili bir şekilde girmesiyle tarihsel ve toplumsal içerikli belgesel yerine, Türkiye’deki tarihi doğal ve folklorik içerikli belgeseller yapılmaya başlanmıştır. Bu içerikte yapılan ilk belgesel ise 1986 yılında Fatih Arslan’ın yapmış olduğu “Karadeniz’den Çeşitlemeler” dir. Daha sonra 1988 yılında Ertuğrul Karşlıoğlu’nun yapmış olduğu “Suyla Gelen Kültür”, “Keçenin Teri” ve Tülin Eraslan’ın “Bir Damla Su İçin” adlı belgeselleridir. (Mutlu, E. 2008. s. 117.)

Televizyon yayıncılığında yapılan ilk belgesellerin ardından, TRT daha önceki yıllarda belgesellerini en çok eğitim ve kültür alanında yayın yapan TRT 2 kanalında yayınlamaya devam etmiştir. İçerik olarak belgesellerde çoğunlukla doğa, tarihi olaylar, arkeoloji, sanat tarihi, sağlık, aile, mimari, güzel sanatlarla ilgili belgeseller bulunmuştur. TRT’nin zaman içerisinde yapılan belgesel televizyon programlarının ve izleyicinin ilgisinin artması ile tematik (tek bir program türünde yayını yapan) kanal açarak belgeselleri orada yayınlamaya başlamıştır. 17 Ekim 2009 tarihinde kamusal yayıncılık sistemi ile TRT tarafından, TRT Turizm ve Belgesel kanalı yayın hayatına başlamıştır. Bu sayede devlet ulusal yayını tarafından ilk defa bir belgesel kanalı yayın hayatına dahil olmuştur. Ayrıca TRT Belgesel, 6 Aralık 2014’te HD yayına başlayarak 4 Nisan 2015 günü logosunu değiştirip, daha fazla içerik ile yayına hazır hale gelmiştir.

Belgesel programlarında içerik olarak tanıtım, biyografi, gezi, haber, toplumsal, tarihsel, doğa, spor, arkeoloji, bilimsel belgesel türleri yapmaktadır. (www.trtbelgesel.net.tr)

Türkiye’de televizyon belgeselciliği, kamusal televizyon yayıncılığı anlamında ilk TRT Belgesel kanalı, tecimsel televizyon yayıncılığı anlamında ise ilk BEIN İZ TV kanalı ile başlamıştır.

İZ TV, Türkiye’de ilk belgesel ve gezi televizyon kanalı olarak kendisini tanımlamaktadır. Kanal 6 Şubat 2006 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Digiturk platformunda yayın hayatına başlamıştır. 2018 yılında BEIN Medya grubunun satın alması ile BEIN İZ TV olarak ismi ve logosu değişmiştir. Genel Yayın Yönetmenliğini Coşkun Aral yapmaktadır. Aral ile birlikte Nasuh Mahruki, Savaş Karakaş, Serkan Ercan ve Nazım Alpman da yer almaktadır. Türkiye'nin gerçek anlamda ilk bilgi ve belge televizyonu olma ünvanını elinde bulunduran BEIN İZ TV, Türk halkının aslında belgesellere ne kadar ilgili olduğunu göstermektedir. Amatör ve genç belgeselcilere "Genç-İz" kuşağında, belgesel ustalarının yapımlarına ise "Ustalara Saygı" kuşağında yer veren BEIN İZ TV, birçok farklı kitleye hitap etmektedir. 5 Temmuz 2011’de Türksat uydusu üzerinden tanıtım amaçlı bir süre şifresiz yayına geçmiştir. Kuruluşundan bugüne kadar yerli yapım olan toplamda elli dokuz belgesel televizyon programı yayınlamaktadır. Belgesel programlarında içerik olarak kültür-sanat, doğa-macera, turizm-gezi, arkeoloji belgesel türleri yapmaktadır. (www.beiniz.com.tr)

Kamusal ve Tecimsel yayın yapan televizyon programlarında belgesellerinde tür, biçim ve işlevler birbirinden farklı bir şekilde kullanılmaktadır.

Erol Mutlu, “Televizyonu Anlamak” adlı kitabında yer alan televizyon belgesellerinin kamusal ve tecimsel yayın yapan televizyonlardaki farklılıkları şu şekilde belirtmektedir:

“Tecimsel olmayan sistemlerde belgesellerin biçim ve içeriğini tanımlayan etken, somut kazanç hesaplardan çok ‘kamu yararı’ gibi soyut kavramlar ve ‘toplumu eğitmek, yönlendirmek’ gibi seçkin ya da ‘toplumun aynası olmak’ gibi idealist ya da ‘toplumu biçimlendirmek’ gibi yetkeci yayıncılık anlayışlarıdır. Tecimsel olmayan sistemlerin bir ucunda, ‘toplumsal içerikli, belgesel yöntemlerine ağırlık verilmesini sağlayacak şekilde olumlu olarak yorumlanabileceği (örn;BBC), diğer ucunda enformasyon ağırlıklı daha da kötüsü toplumsal içerikli görünümde olup sorunları yerleşik iktidar örüntüsünün bakış açısı ve değerleriyle irdeleyen toplumsal belgesel türünün ağırlıklı

olması şeklinde olumsuz olarak (örn;TRT) televizyonu yorumlanabilir.” (Mutlu, E. 2008. s. 127).

Türkiye’de televizyon belgeselciliğinin başlaması ve ilerlemesiyle birlikte belgesel program türleri ortaya çıkmıştır. Bu program türleri; haber belgeseli, biyografi belgeseli, gezi belgeseli, propaganda belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgesel, doğa belgeseli, spor belgeseli, arkeoloji belgeseli, bilimsel belgesel, derleme belgeseli, araştırma belgeselidir.

2.3.1. Haber Belgeseli Programları

Haber belgesel programlarında, haber niteliğindeki bir olayın, gelişim safhalarının değiştirilmeden sade bir şekilde direkt olarak verildiği belgesellerdir. Belgelerin derlenerek bahsi geçen konunun derinlemesine araştırılmasından ve ilgili belgelerin kaynak olarak ispatlanmasından yola çıkılarak hazırlanmaktadır. Sonuç seyirciye bırakılır, yorum yapılamaz. Geleceğe yönelik varsayımlara dikkat edilerek hazırlanmaktadır. Gerçeklerin gizlenmeden objektif bir bakış açısıyla gözler önüne serildiği belgesel türüdür.

Haber belgeselinin bir amacı da toplumu oluşturan bireyler arasında sosyal bağların güçlenmesi ve bozulan bağların yeniden kurulmasıdır. Haber belgeseli güncel olayları en kısa zaman ve yoldan anlatan iletişim aracıdır. Haber belgeselin etkisi, kullanılan gerçek belgelerle orantılıdır. Eğitici bir amaç da içeren haber belgeseli, zekâyâ seslenir. Belki bu nedenle insanları yönlendiren tüm görüşleri ortaya koymak gerekmektedir. Haber belgeselinde karşı görüşler de ayrıntılı bir biçimde yer almalıdır. Genelde teknik kalite ve sanatsal yorumlar aranmamaktadır. Bahsi geçen yerin veya kişinin tanınır olması, bilgi vermesi ve belge içermesi haber belgeselinde kullanılması için yeterlidir. (Gündeş, S. 1999. S.23-24-25).

2.3.2. Biyografi Belgeseli Programları

Biyografi belgesel programları, bir kişinin hayatını anlatan belgesel türüdür. Genellikle yaşamı sona eren ya da yaşamı halen devam eden kişilerin hikayeleri anlatılmaktadır. Biyografi belgesellerinde kişinin tüm hayatını anlatılabileceği gibi sadece bir dönemi de ele alınabilir. Yapımcı kişinin hayat hikayesinde, ilginç ve izleyicinin dikkatini çekebileceğini düşündüğü konuları ele almaktadır. Belgesel programlarda hikayesi anlatılan kişi ile ilgili ailesi, akrabaları, arkadaşları, yakın çevresi, iş arkadaşları, seven ve sevmeyenleri, rakiplerinin de düşüncesi alınmaktadır. Hikaye anlatılırken bir konu hakkında olumlu ya da olumsuz fikir beyan edildiğinde yazılı ya da görsel belgelerle desteklenmesi gerekmektedir. Biyografi belgesel programlarında çekim mekanları stüdyo, dış mekan ya da animasyonlarla anlatılmaktadır. Bir sunucu veya dış ses ile de konu anlatılmaktadır. (www.kameraarkasi.org)

2.3.3. Gezi Belgeseli Programları

Gezi belgesel programları, dünya üzerinde farklı bölgelerin tanıtıldığı belgesel türüdür. Televizyon belgesel programları arasında en önemli türdür. Gezilen bölgedeki tarihi, sosyal, kültürel, ekonomi, siyasi ve dini yapı bilgilendirme ve göstermeye yöneliktir. Bu nedenle konunun derinlemesine araştırılması gerekmektedir.

Gezi belgesel programlarında, o bölgedeki yaşantıyı, gezilip görülmesi, değişik zamanlarda o bölgede bulunulması ve bu yerlerin belgelemesi gerekmektedir. Gezilen bölgenin tanıtımı yapılması, bilgi verilmesi ve olayları yansıtmayı amacıyla yapılır. Tanıtılacak bölgenin en belirgin özellikleri vurgulanmaktadır. Görüntü elemanına yardımcı olmak ve belgesele bir boyut kazandırmak amacıyla oyuncu ögesi kullanılabilir. Bölgenin görüntülenmesinde ses ve renk unsurları önemlidir. (Gündeş, S. 1999. s.25-26).

2.3.4. Propaganda Belgeseli Programları

Propaganda belgesel programları, birey ya da toplulukları belli bir görüş ya da amaç doğrultusunda etkilenebilecekleri biçimde bilgilendirmek amacıyla yapılan belgesel türüdür. İlk olarak İkinci Dünya Savaşında kullanılmaya başlanmıştır. Genellikle konu olarak, silahlı kuvvetlere eğitici ve moral verici, halkın moralini pekiştirici ve savaşın ilerlemesi konusunda halkı bilgilendirmeyi, hedeflere ulaşmak için bir kesimi cesaretlendirmeyi ve diğerlerinin de çabalarını haber vermeyi amaçlayan belgesel türüdür. Önceleri eğitim amacıyla yapılırken daha sonra konudan saptırılması nedeniyle belgesel niteliğini kaybetmiştir. (Gündeş, S. 1999. s.31-32-33).

2.3.5. Toplumsal Belgesel Programları

Toplumsal belgesel programlar, toplum yaşamı ve geleceğiyle ilgili sorunları tam bir sorumluluk bilinci içinde, ortaya koyan belgesel program türüdür. Toplumsal davranışların, eylemlerin ardındaki gerçekleri yasal sınırlar içerisinde araştırarak bu araştırmanın sonuçlarını belgelerle anlatma şeklidir. Yüzeysel veya bölgesel tepkiler işlenirken hepimizin başına bu tip olaylar gelebilir hissi verilerek karşılaştırma yapılmaktadır. Toplumsal belgesel programlar, insan ilişkilerindeki yerel reaksiyonları ve büyüleyici görüşleri ilgi alanı dâhiline almaktadır. (Gündeş, s. 1999. s.26-27).

2.3.6. Tarihi Belgesel Programları

Tarihi belgesel programları, yaşanmış olayları anlatmaktadır. Tarih belgeselinde tarih içerisindeki gerçeklerin doğruluğu ve anlamı önem kazanmaktadır. Tarihî belgesel programların amacı; tarihî gerçekleri doğruya uygun bir biçimde yansıtarak değişik toplumların dününü aydınlatmak, bugün ve gelecek için alınması gereken kimi önlemlerle ilgili birtakım sonuçlar çıkarmaktır. (Gündeş, S. 1999. s.30-31). Bu tür gerçek olan bir olayı öyküleştirerek karakterler yardımıyla anlatmaya dayalıdır. Gerçek tarihi olayları

hikayeleştirerek anlatılması izleyiciyi o konuyla özdeşleştirebilmesine olanak sağlamaktadır. (Öztürk, G. 2013. S. 132-133).

2.3.7. Doğa Belgeseli Programları

Doğa belgesel programları, yeryüzündeki hayvan ve bitkilerin yaşantısını anlatan belgesel türüdür. Dünya’da ilk doğa belgesel programlarını yayınlamaya başlayan ülke ABD’de National Geographic İngiltere’de BBC Earth kanallarıdır. (www.bbc.co.uk)

2.3.8. Spor Belgeseli Programları

Spor belgesel programları, konu spor da olsa belgeselin mutlaka bir öyküsünün olması gerekir. Bir taraftarın günlük yaşantısında konuyla ilgili başından geçen olayları, onun duygu ve düşüncelerini, karşıt fikirlerle çatışmasını, arkadaşlarıyla takımını konuşmasını, maça gitmeye hazırlanışını, maç sırasındaki tepkilerini ve maçtan sonraki duygularını içine alan bir öykü içinde, bir futbol takımının anlatılması spor belgeselidir. Bir atletin hayat hikâyesini anlatmak, sadece belgelemek olarak kabul edilir. Ancak o atletin bir turnuvaya yaptığı zorlu hazırlık öyküsünden yararlanarak atletin hayat hikâyesine de değinmek spor belgeseli olmaktadır. Bir spor dalının belgelere dayandırılarak tarihsel gelişimi konu edilirse bu spor dalı belgelenmiş olur. Oysa spor belgeselinde; spor dalının tanıtımını yaparken kuralları, çeşitleri ve turnuvaların özellikleri hakkında bilgi verilirken bir öyküden yola çıkmak gerekir. Bir sporcunun yaşam biyografisi spor belgeseli sayılmaz. Sporcunun yaşadığı bir olay veya topluma kazandırdıklarının tarihsel değerinden yola çıkılarak senaryolaşan bir öykü, spor belgeselinin konusudur. Olimpiyatlar, dünya şampiyonaları ve turnuvaların tarihsel gelişimini anlatan ve eski belge ve röportajlara dayanan; turnuva sonrası düşüncelerin yer aldığı röportajlara, belgelere, hatta belgesellere yer veren yeni düzenlemeler spor belgeseli değildir. (www.kameraarkasi.org)

2.3.9. Arkeoloji Belgesel Programları

Arkeoloji belgesel programları, bilimsel araştırma belgeseli konusuna giren ve arkeoloji konusunu ele alan belgesel türüdür. Günümüzde yaşamayan bir kültürden veya nesli tükenmiş canlıların kalıntılarının ele alınarak yapıldığı belgesel türüdür. Gerektiğinde animasyonlarla da anlatılmaktadır.

Arkeoloji belgesellerinin ayrı bir dal olarak ele alınmasının nedeni, dünya belgeselcileri tarafından böyle bir belgesel türünün benimsenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda Arkeoloji Belgeselleri Festivali yapılmaktadır. (Gündeş, S. 1999).

2.3.10. Bilimsel Belgesel Programları

Bilimsel belgesel programlar, genellikle bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını önceden tasarlanmış bir biçimde örneklendirerek anlaşılması kolay bir şekilde ortaya koyan belgesel türüdür. Kurgu yardımıyla açıklamanın önem kazanması, istenildiğinde çizgi ve canlandırmanın da kullanılabilmesi ve bazılarının sanat niteliği taşıması gibi özellikleri bulunan bilimsel belgeseller zaman zaman da eğitici nitelik taşımaktadır. Açıklık ve bilgilendirme özelliği taşıyan bu belgesellerde belgeselcinin öğrenme ortamı yaratmak gibi bir sorumluluğu da bulunmaktadır. Okul içi ve okul dışı eğitime yardımcı ders gereci işlevi de gören ve bundan ötürü öğretici film adı altında da bilinen bu tür filmler; Eğitimin ilkelerine uyularak yaş ve bilgi düzeyi önceden belirlenen ve bilinen izleyiciye uygun bir biçimde hazırlanmaktadır. Araştırma filmlerinin birçok özelliklerini kendinde taşımaktadır. İzleyicinin ilgisini çekmesi ve dikkatini canlı tutması gerekmektedir. (Gündeş, S. 1999. s.29-30-31)

2.3.11. Derleme Belgeseli Programları

Derleme belgesel programları, önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmlerin kurgu yardımıyla yeniden düzenlenerek değişik bir anlayış içerisinde sunulmasıyla ortaya çıkan belgeseldir. Belgeselcilerin kendi yaşadığı çağdan daha eski olayları, konu ve sorunları izleyicilere kendi anlayışıyla iletmek amacıyla ortaya çıkmaktadır.

Belgeselci işlemek istediği konu, sorun ve olayla ilgili daha önce çevrilmiş belgesel türdeki filmleri araştırıp, inceleyip ayırmak, seçtiği parçaları yeni bir bütün oluşturmak üzere bir araya getirmektedir. Çalışma alanı sınırlı olup belgeselci, ancak daha önce ortaya çıkmış gereçleri ve malzemeleri yeni bir anlayışla kullanarak istediklerini izleyiciye anlatmak zorundadır. Belgeselci bu gereçleri istediğini anlatmak amacıyla kullanmak için kurgunun tüm olanaklarından yararlanmaktadır. Derleme belgesel türüne birleştirilmiş belgesel ismi de verilmektedir. (Gündeş, S. 1999. s.33-34).

2.3.12. Araştırma Belgeseli Programları

Araştırma belgesel programları, araştırmanın konusunu, araştırmacının ilgilendiği konuyu film aracılığıyla açık seçik bir yaklaşımla sergilemeye çalıştığı, sanatsal yönü önem taşımayan, yalın ve dolaysız belgesel türüdür.

Belli bir örgütün, bir grubun, bir kesimin bir gerçeği farklı bir biçimde yorumlamasını kanıtlamaya çalışmaktadır. Araştırma belgesellerinde görüntünün anlaşılır olması için alıcının araştırmayı en iyi biçimde yansıtacak bir noktaya ya da mekana yerleştirilmesi gerekmektedir. Araştırma belgesellerinin bazılarında konuyu ayrıntılarıyla saptamak, kaydetmek amacıyla mikroskop, teleskop, röntgen ve diğer teknik araç ve gereçler kamerayla birlikte kullanılır. Animasyonlar ile desteklenebilir. Bu tür belgesellerde, önce konu tanıtılıp kavramlar tanımlanır. Daha sonra sırasıyla tüm yeni bilgiler işlenerek ortaya konulur. (Gündeş, S. 1999. s.28-29)

BÖLÜM 3.

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada araştırma modeli; “Nitel Araştırma” modelidir. Nitel Araştırma modeli ile gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür. Nitel araştırma modeli içerisinde “Deneme Modeli” kullanılmaktadır. Deneme modeli ile Kamusal ve Tecimsel yayın yapan TRT Belgesel ve BEIN İZ TV belgesel kanallarının içerik ve biçim olarak (yayıcılık anlayışı, haftalık yayın akışları, yapım türleri, yapım kaynağı, yapım unsurları, program sayıları, program süreleri, reklam ve tanıtım oranları) verileri toplanarak aralarındaki benzer ve farklı yönleri ele alınıp karşılaştırılması yapılmaktadır. TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanallarının karşılaştırılması yapılırken kamusal ve tecimsel yayıcılık özelliklerine göre değerlendirilip kendi yayın politikalarına göre belgesel programlarını nasıl etkilediği gözlenmektedir.

Araştırmada TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanallarında içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde her iki kanalda; TRT Belgesel kanalı kamusal yayıcılık, BEIN İZ TV kanalı tecimsel yayıcılık anlayışına göre değerlendirilmektedir. Haftalık yayın akışları her iki kanalda 01-07 Ocak 2018 tarihli kış yayın dönemi primetime akışı seçilip periyotları (gün/saat/kuşak) ortaya konulmaktadır. Yapım türleri, Türkiye’deki biyografi belgeseli, gezi belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgesel, doğa belgeseli, spor belgeseli, arkeoloji belgeseli, bilimsel belgesel, derleme belgeseli ve araştırma belgesel program türlerinin hangi programlarda yer aldığı incelenmektedir. Yapım kaynağı, hangi programlarda yerli ve yabancı yapım olarak kullanıldığı ele alınmaktadır. Yapım unsurları, hangi belgesel program türlerinde, program süreleri, hedef kitle, amaç, içerik ve çekim yeri belirlenmektedir. Kanalların 02.01.2018 tarihli günlük akış ele

alınarak programların toplam süre, reklam ve tanıtım oranlarının ne kadar yer aldığı karşılaştırılmaktadır.

Tezin yöntem bölümünün birinci kısmında Kamusal yayıncılık ve Tecimsel yayıncılığın ne olduğu, tarihsel gelişimi, yayın amaç ve ilkeleri araştırılmaktadır. İkinci kısımda ise Televizyon Belgeselciliğinde belgeselin tanımı, gelişimi, biçimi içeriği, dünyada televizyon belgeselciliğinin tarihsel gelişimi, Türkiye’de televizyon belgeselciliğinin tarihsel gelişimi incelenmektedir. Üçüncü kısımda, Türkiye de ilk kamusal belgesel türünde yayın yapan TRT Belgesel ile ilk tecimsel belgesel türünde yayın yapan BEIN İZ TV kanallarının karşılaştırılması yapılmaktadır. Her iki kanaldaki Belgesel program örnekleri ele alınarak içerik analizi yöntemiyle karşılaştırılıp aralarındaki benzer ve ayrılan yönleri ortaya konulmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Türk Televizyon Belgeselciliğinde Kamusal ve Tecimsel Kanal Ayrımı: TRT Belgesel ve BEIN İZ TV örneği adlı tezin evren ve örnekleme; Türkiye’deki televizyon belgeselciliği ve program türleri evreni kapsarken, ilk kamusal yayıncılık anlayışı ile yayın yapan TRT Belgesel ve ilk tecimsel yayıncılık anlayışı ile yayın yapan BEIN İZ TV belgesel kanallarının yapısı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu örneklem amaç bölümündeki sorularımıza yanıt verebilecek nitelikte olduğundan bu iki kanal seçilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Türkiye’de kamusal alanda yayın yapan TRT Belgesel ve Tecimsel alanda yayın yapan BEIN İZ TV kanallarının 01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışına göre içerik ve biçimsel olarak benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaktadır. Kanalların televizyon yayın politikasına göre yalnızca kanallardaki belgesel yapım türleri, yapım kaynağı, yapım unsurları, program, reklam ve tanıtım süreleri ele alınmaktadır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Türkiye’de tematik yayın yapan kanallar içerisinde, TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanallarının televizyon yayıncılık anlayışında yayın yapmaları televizyon belgeselciliğinin ne olduğu ne türde belgesellerin yayınlandığı insanların ekranlarına gelebilmektedir. Daha önceki yapımlarda ve yazılı kaynaklarda kamusal ve tecimsel televizyon yayıncılığı ile ilgili farklı algılar yer almaktadır. Bu algılar, kamusal televizyon sisteminde program yapım türlerinin çok kısıtlı olduğu ancak günümüzde TRT Belgesel kanalının yapım türlerinde çeşitliliğinin arttığı hatta hemen hemen her program türünde yapımların yer aldığı görülmektedir. Yapım kaynağı olarak yabancı kaynakta programların maliyeti fazla olduğundan pek yayınlanmadığı zamanla bu sorununda ortadan kalkarak yabancı yapımlara da yer verildiği görülmektedir. Yerli yapım programların ise fazla olmasıyla Türk yapımı televizyon belgeselciliğinin önemi artmaktadır. Yapım unsurlarına göre değerlendirildiği zaman hedef kitle toplumdaki her sosyal sınıftan, her yaş, cinsiyet ve ırka hitap etmektedir. Kanal gelirinin büyük bir kısmı programların izleyici tarafından izlenmesinden elde edilmektedir. Tecimsel televizyon sisteminde BEIN İZ TV kanalının ise yapım türleri çok azdır. Yapım türlerindeki çeşitliliği etkileyen ilk faktör izleyici olduğundan dolayı en çok beğenilen ve izlenen programlara yer verilmektedir. Yapım kaynağı olarak yabancı yapım programların fazla olması beklenirken yerli yapım belgesel programlar yerini almaktadır. Tecimsel yayıncılığın paralı olması, hedef kitleyi de yalnızca üst ve orta sınıf izleyiciden oluşturmaktadır. Böylelikle geçmişten bugüne kadar kamusal ve tecimsel yayın yapan kanalların Türk televizyon belgeselciliğinde algısı değişmekte ve zamanla belgesel alanında katkı sağlamaktadır. Kanal gelirinin büyük bir kısmı tecimsel kanal olmasından dolayı reklamlardan kazanılmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. TRT Belgesel ve BEIN İZ TV Kanallarının İçerik ve Biçimsel Yönden Analizi

Bu çalışmada Türkiye’de kamusal alanda yayın yapan TRT Belgesel ve tecimsel alanda yayın yapan BEIN İZ TV kanallarının içerik ve biçimsel olarak benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaktadır. Her iki kanalın resmi web sitesinde yayınlanan bilgilere göre değerlendirilme yapılmaktadır.

Kamusal yayıncılık alanında ilk yayın yapan belgesel kanalı TRT Belgesel 17 Ekim 2009 tarihinde yayına başlamıştır. 7/24 tüm yayın platformlarında yayın yapmaktadır. Hedef kitle AB C1/C2 / D-E Kadın ve Erkektir. TRT Belgesel kanalı Genel Müdürlüğü İzmir’de bulunmakta ve yayını İstanbul’dan yapılmaktadır. Genel Koordinatörü Süleyman Tezel’dir. Türkiye’yi İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe ile beş farklı dilde dünyaya tanıtan TRT Belgesel kanalı, tarih, toplum, doğa, çevre, spor, kültür-sanat, bilim, teknoloji alanlarında belgesel programları yayınlamaktadır. TRT 2017 Genel yayın planına göre kanalın amacı;

“Halkın, sosyal, politik, kültürel olay ve faaliyetler hakkında yeterince bilgi sahibi olmasına, türk kültürünün bütün unsurlarıyla bilinmesi, kimliğinin korunarak geliştirilmesi ile kültür etkileşiminde rol oynayan faktörlerin anlaşılmasına, vatandaşların, Türkiye’de ve dünyada, tabii çevrenin korunması, çevre (toprak, hava ve su) kirliliği konularında yapılan çalışmalar ve alınan sonuçlardan haberdar edilmelerine, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının vurgulanması, yöreleri ile birlikte tanıtılmasına, türkiye’de kalkınma azmini destekleyen psikolojik ortamın oluşturulmasına, halkın devletine olan güven duygusunun pekiştirilmesine” önem vermektedir. (TRT Yayın Planı, 2017).

TRT Belgeselin yayıncılık anlayışı şu şekilde belirtilmektedir;

“Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayiş, kamu yararını korumak ve kollamak, Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek, devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak, devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek, genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek, Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak, kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak, toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek, karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak, kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak, Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı olmak, haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak, Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.” (TRT Yayın Planı, 2017).

3.3.2. TRT Belgesel Yapım Türleri

Kamusal televizyon yayını yapan TRT Belgesel kanalı belgesel program türleri içerisinde, biyografi belgeseli, gezi belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgesel, doğa belgeseli, spor belgeseli, arkeoloji belgeseli, bilimsel belgesel, derleme belgeseli ve araştırma belgeselleri yer almaktadır. TRT Belgesel kanalı 2017-2018 kış yayın dönemi haftalık yayın akışına göre, 01-07 Ocak 2018 tarihi

arası yayın akışındaki haftalık periyodda yayınlanan programların türü ve isimleri şöyledir:

Program İsimleri	Programların Türleri
Vahşi Hava	Doğa Belgeseli
Bir Gün	Toplumsal Belgesel
Kalanlar	Tarihi Belgesel
Annemden Uzakta Rıkkı Roath	Gezi Belgeseli
Dünyada Mekan	Tarihi Belgesel
İnsan Doğaya Karşı	Doğa Belgeseli
Korkunç Hayvanlar	Doğa Belgeseli
Megeti Afrika'nın Kayıp Kurdu	Doğa Belgeseli
Gururlu Kükreyiş	Doğa Belgeseli
Kar Bebekleri	Doğa Belgeseli
Yeraltında Yaşamlar Geleneği	Doğa Belgeseli
Yenileme Savaşçıları	Araştırma Belgeseli
Kahvenin Dünya Serüveni	Araştırma Belgeseli
Dünyanın En Güzel Yerleri	Gezi Belgeseli
Kurt	Doğa Belgeseli
Komşu Ülke Ortadoğu	Gezi Belgeseli
Bi İhtimal	Araştırma Belgeseli
Vahşi Hava	Doğa Belgeseli
Son Karar	Araştırma Belgeseli
Yakın Plan Cihan Harbi	Tarihi Belgesel

Tablo 1. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 01.01.2018 tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
İris "Mapus"	Biyografi Belgeseli
Zamanın Tanığı	Toplumsal Belgeseli
Taksim'den Tünel'e	Derleme Belgeseli
Korku Kulübü	Araştırma Belgeseli
Vahşi İber Yarımadası	Doğa Belgeseli
Vahşi Doğa Devriyesi	Doğa Belgeseli
Çöl Karıncaları İmparatorluğu	Doğa Belgeseli
Kaz Otaran	Toplumsal Belgesel
Kadim Tıbbın Sırları	Tarihi Belgesel
Yeni Köylü	Toplumsal Belgesel
Bıçak ve Oyun	Toplumsal Belgesel
Çanak Çömlek Patladı	Toplumsal Belgesel
Kızıl Şahin	Doğa Belgeseli

Okyanustan Gelen Kosmos'a Küçük Yolculuk Bi Dünya Yaşam Kervan Şehrin Görünmeyen Yüzleri	Doğa Belgeseli Bilimsel Belgesel Toplumsal Belgesel Tarihi Belgesel Araştırma Belgeseli
--	---

Tablo 2. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 02.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
Bir Nergis Bir Leblebi Bir Ayvalık Endülüs Kuş Dili Karınca Kelamı Yabancı Hayatı Keşfet Mangrovların Sırları Ölümcül Denizler Kıyıda Hikayeler Sanayi Savaşları Böcekler Osmanlı Sarayları Antartika'nın Gözyaşları Toprak Kokusu Anadolu'nun Gözleri Fikirhane Başka Hayatlar Tamirhane Extreme Türk İşçileri Ölümcül Denizler Ödüllü Belgesel 2017-Bulutların Ardında	Gezi Belgeseli Tarihi Belgesel Toplumsal Belgesel Doğa Belgeseli Doğa Belgeseli Doğa Belgeseli Araştırma Belgeseli Araştırma Belgeseli Doğa Belgeseli Tarihi Belgesel Doğa Belgeseli Toplumsal Belgesel Toplumsal Belgesel Araştırma Belgeseli Biyografi Belgeseli Araştırma Belgeseli Araştırma Belgeseli Doğa Belgeseli Biyografi Belgeseli

Tablo 3. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 03.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
Mimarlık Sanatının Başyapıtları	Tarihi Belgesel
Terapi	Araştırma Belgeseli
Tatlı Hayat	Biyografi Belgeseli
Penguenler-Sürüdeki Cesur	Doğa Belgeseli
Denizin Altındaki Şehir	Doğa Belgeseli
Hayat	Toplumsal Belgesel
Çatımızdaki Misafirler	Doğa Belgeseli
“Leylekler”	
Anadolu’nun Mirası	Tarihi Belgesel
Tırtıl	Doğa Belgeseli
Vahşi Slovakya	Tarihi Belgesel
Eşitlik Teknolojisi	Araştırma Belgeseli
Yeryüzü Melekleri	Biyografi Belgeseli
Nöropsikoloji	Araştırma Belgeseli
Dev Kanatlar: Kara Akbaba	Doğa Belgeseli
Ödüllü Belgesel 2017-İsterdim	Biyografi Belgeseli

Tablo 4. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 04.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
Pengi ve Somi	Doğa Belgeseli
Bir Türk Filmcinin Dünya	Gezi Belgeseli
Yolculuğu	
İstifçiler	Araştırma Belgeseli
7/24 Vahşi Yaşam	Doğa Belgeseli
Yabani Büyümek	Doğa Belgeseli
Sualtı Gezegeni	Doğa Belgeseli
Extreme Türkiye Yap Bakalım	Araştırma Belgeseli
Munyatu’l Guzat	Tarihi Belgesel
İşgal Girişiminden Dirilişe 15	Derleme Belgeseli
Temmuz Anatomisi	
Kılavuz	Spor Belgeseli

Tablo 5. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 05.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
Çulha'nın Çilesi	Doğa Belgeseli
Şehirler ve Hayatlar	Toplumsal Belgesel
Tek Nefes	Doğa Belgeseli
Yüzde Yüz Oto	Araştırma Belgeseli
Ortadoğu Yaban Hayatı	Doğa Belgeseli
Av	Doğa Belgeseli
Modern Mucizeler	Araştırma Belgeseli
Göçmen Kuşların Gizli Rotaları	Doğa Belgeseli
Yok Olmadan Keşfet	Doğa Belgeseli
Anadolu'nun Işıkları	Toplumsal Belgesel
Ordu'da Bir Bulut	Doğa Belgeseli
Vahşi Yaşam	Doğa Belgeseli
Derindeki Gözler	Doğa Belgeseli
Son Karar	Araştırma Belgeseli
Kızıl Tilki	Doğa Belgeseli
Ödüllü Belgesel 2017 Kırmızı	Biyografi Belgeseli
Vahşi Doğa Devriyesi	Doğa Belgeseli
Ortadoğu Yaban Hayatı	Doğa Belgeseli
Göçmen Kuşların Gizli Rotaları	Doğa Belgeseli

Tablo 6. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 06.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

Program İsimleri	Program Türleri
Hayvan Evleri	Doğa Belgeseli
Bir Kış Öyküsü	Biyografi Belgeseli
Bi İhtimal	Araştırma Belgeseli
Mavi Tutku	Gezi Belgeseli
Dünyadan Sözler “Ademin Hikayesi”	Tarihi Belgesel
Mavi Dünya	Doğa Belgeseli
Vahşi Amerika	Doğa Belgeseli
Kuş Bakışı Dünya	Doğa Belgeseli
Etme Bulma	Bilimsel Belgesel
Sıradışı İşler	Biyografi Belgeseli
Arı Orkideleri	Doğa Belgeseli
Hayatta Kalma Savaşı	Toplumsal Belgesel
Kıyıda Köşeden Hayatlar	Tarihi Belgesel
Etme Bulma	

Tablo 7. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 07.01.2018
tarihli yayın akışı program türleri

3.3.3. TRT Belgesel Yayın Akışı

TRT Belgesel Kanalı 2017-2018 kış yayın dönemi haftalık yayın akışına göre, 01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışı programlar ele alınmıştır. Sezon başından itibaren yayın akışında yer alan belgesel türleri aynı olmaktadır. Program sayısı, tür ve içerik olarak yıl içinde program sayılarının primetime (en yoğun yayın akışı) olduğu için seçilmiştir.

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	20:00 Megeti Afrika'nın Kayıp Kurdu
07:00 Vahşi Hava	20:55 Korkunç Hayvanlar
07:55 Bir Gün	21:50 Yakın Plan Cihan Harbi
08:15 Kalanlar	22:20 Gururlu Kükreyiş
08:45 Annemden Uzakta Rıkkı Roath	23:10 Yenileme Savaşları
09:15 Dünyada Mekan	23:55 İnsan Doğaya Karşı
09:50 İnsan Doğaya Karşı	00:45 Kar Bebekleri (Tekrar)
10:40 Korkunç Hayvanlar	01:40 Gerçek Cinayet Hikayeleri (Tekrar)
11:35 Megeti Afrika'nın Kayıp Kurdu	02:30 Kurt (Tekrar)
12:30 Gururlu Kükreyiş	03:35 Dünyanın En Güzel Yerleri (Tekrar)
13:20 Kar Bebekleri	04:05 Vahşi Hava (Tekrar)
14:10 Yeraltında Yaşamlar Geleneği	05:00 Yakın Plan Cihan Harbi (Tekrar)
14:40 Yenileme Savaşları	05:35 Yeraltında Yaşamlar Geleneği (Tekrar)
15:30 Kahvenin Dünya Serüveni	06:05 Megeti Afrika'nın Kayıp Kurdu (Tekrar)
16:05 Dünyanın En Güzel Yerleri	
16:40 Kurt	
17:40 Komşu Ülke Ortadoğu	
18:10 Bi İhtimal	
18:40 Vahşi Hava	
19:35 Son Karar	

Tablo 8. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 01.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	19:25 Bi Dünya Yaşam
07:00 İris “Mapus”	19:55 Vahşi Doğa Devriyesi
07:35 Zamanın Tanığı	20:40 Çöl Karıncaları İmparatorluğu
08:05 Taksim’den Tünel’e	21:30 Kervan
08:25 Korku Kulübü	22:05 Yenileme Savaşları (Tekrar)
09:10 Yenileme Savaşları	22:50 Vahşi İber Yarımadası (Tekrar)
09:55 Vahşi İber Yarımadası	23:45 Şehrin Görünmeyen Yüzleri
10:50 Vahşi Doğa Devriyesi	00:15 Kadim Tıbbın Sırları (Tekrar)
11:40 Çöl Karıncaları İmparatorluğu	00:45 Korku Kulübü (Tekrar)
12:35 Kaz Otaran	01:35 Bi Dünya Yaşam (Tekrar)
13:20 Kadim Tıbbın Sırları	02:05 Kızıl Şahin (Tekrar)
13:50 Yeni Köylü	02:35 Çöl Karıncaları İmparatorluğu (Tekrar)
14:35 Komşu Ülke Ortadoğu	03:30 Kozmos’a Küçük Yolculuk (Tekrar)
15:05 Yenileme Savaşları	04:25 Kaz Otaran (Tekrar)
15:50 Bıçak ve Oyun	05:10 Vahşi Doğa Devriyesi (Tekrar)
16:20 Korku Kulübü	06:00 Çanak Çömlek Patladı (Tekrar)
17:10 Çanak Çömlek Patladı	06:25 Okyanustan Gelen (Tekrar)
17:40 Kızıl Şahin	
18:10 Okyanustan Gelen	
18:35 Kozmos’a Küçük Yolculuk	

Tablo 9. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 02.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	19:00 Tamirhane
07:00 Bir Nergis Bir Leblebi Bir Ayvalık	19:30 Extreme Türk İşçileri
07:30 Endülüs	20:00 Ölümcül Denizler
08:00 Kuş Dili Karınca Kelamı	20:55 Mongrovların Sırları
08:30 Yabancı Hayatı Keşfet	21:50 Ödüllü Belgesel 2017-Bulutların Ardında (Tekrar)
09:00 Yenileme Savaşçıları	22:20 Yenileme Savaşçıları (Tekrar)
09:45 Mangrovların Sırları	23:05 Antartika'nın Gözyaşları
10:35 Ölümcül Denizler	00:10 Sanayi Savaşları (Tekrar)
11:30 Bi İhtimal	01:05 Mangrovların Sırları (Tekrar)
12:00 Kıyıda Hikayeler	01:55 Anadolu'nun Gözleri (Tekrar)
12:35 Sanayi Savaşları	02:25 Extreme Türk İşçileri (Tekrar)
13:30 Böcekler	02:55 Osmanlı Sarayları (Tekrar)
14:35 Osmanlı Sarayları	03:25 Böcekler (Tekrar)
15:05 Yenileme Savaşçıları	04:30 Tamirhane (Tekrar)
15:50 Antartika'nın Gözyaşları	05:00 Kıyıda Hikayeler (Tekrar)
16:55 Toprak Kokusu	05:30 Bi İhtimal (Tekrar)
17:25 Anadolu'nun Gözleri	06:05 Ölümcül Denizler (Tekrar)
17:55 Fikirhane	
18:30 Başla Hayatlar	

Tablo 10. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 03.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	19:10 Dev Kanatlar: Kara Akbaba
07:00 Mimarlık Sanatının Başyapıtları	20:00 Denizin Altındaki Şehir
07:55 Terapi	20:55 Hayat (Tekrar)
08:30 Tatlı Hayat	21:45 Penguenler-Sürüdeki Cesur (Tekrar)
09:00 Yenileme Savaşçıları	22:40 Ödüllü Belgesel 2017-İsterdim (Tekrar)
09:45 Penguenler-Sürüdeki Cesur	23:05 Yenileme Savaşçıları (Tekrar)
10:40 Denizin Altındaki Şehir	23:50 Nöropsikoloji (Tekrar)
11:35 Hayat	00:20 Vahşi Slovakya (Tekrar)
12:30 Çatımızdaki Misafirler “Leylekler”	01:15 Dev Kanatlar (Tekrar)
13:00 Başka Hayatlar	02:10 Hayat (Tekrar)
13:35 Anadolu’nun Mirası	03:35 Yeryüzü Melekleri (Tekrar)
14:05 Yenileme Savaşçıları	03:35 Eşitlik Teknolojisi (Tekrar)
14:50 Tırtıl	04:05 Mimarlık Sanatının Başyapıtları (Tekrar)
15:20 Mimarlık Sanatının Başyapıtları	05:00 Başka Hayatlar (Tekrar)
16:15 Vahşi Slovakya	05:30 Penguenler-Sürüdeki Cesur (Tekrar)
17:10 Yakın Plan Cihan Harbi	06:25 Tırtıl (Tekrar)
17:40 Eşitlik Teknolojisi	
18:10 Yeryüzü Melekleri	
18:40 Nöropsikoloji	

Tablo 11. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 04.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	21:05 Yabani Büyümek (Tekrar)
07:00 Pengi ve Somi	22:00 Su Altı Gezegeni (Tekrar)
08:20 Bir Türk Filmcinin Dünya Yolculuğu	22:45 Kılavuz
08:55 Kadim Tıbbın Sırları	23:30 Vahşi İber Yarımadası (Tekrar)
09:30 İstifçiler	00:25 Pengi ve Somi (Tekrar)
10:15 Fikirhane	01:45 Yabani Büyümek (Tekrar)
10:50 7/24 Vahşi Yaşam	02:35 İşgal Girişiminden Dirilişe 15 Temmuz Anatomisi (Tekrar)
11:40 Yabani Büyümek	04:15 Sualtı Gezegeni (Tekrar)
12:30 Sualtı Gezegeni	05:05 Kılavuz (Tekrar)
13:00 Başka Hayatlar	05:50 Bir Türk Filmcinin Dünya Yolculuğu (Tekrar)
13:25 İz	06:25 Ben Hastayken (Tekrar)
13:55 Vahşi İber Yarımadası	
14:55 Extreme Türkiye Yap Bakalım	
15:25 Pengi ve Somi	
16:45 Munyatu'1 Guzat	
17:15 Ben Hastanedeyken	
17:45 İstifçiler	
18:30 İşgal Girişiminden Dirilişe 15 Temmuz Anatomisi	
20:10 7/24 Vahşi Yaşam (Tekrar)	

Tablo 12. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 05.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	19:50 Av (Tekrar)
07:00 Çulha'nın Çilesi	20:45 Vahşi Doğa Devriyesi (Tekrar)
07:50 Şehirler ve Hayatlar	21:35 Modern Mucizler (Tekrar)
08:45 Tek Nefes	22:30 Kurt
09:30 Yüzde Yüz Oto	23:30 Ortadoğu Yaban Hayatı (Tekrar)
10:10 Ortadoğu Yaban Hayatı	00:25 Göçmen Kuşların Gizli Rotaları (Tekrar)
11:05 Av	01:20 Tek Nefes (Tekrar)
12:00 Vahşi Doğa Devriyesi	01:55 Av (Tekrar)
12:50 Modern Mucizeler	02:50 Anadolu'nun Işıkları (Tekrar)
13:40 Göçmen Kuşların Gizli Rotaları	03:15 Kızıl Tilki (Tekrar)
14:35 Yok Olmadan Keşfet	04:10 Ortadoğu Yaban Hayatı (Tekrar)
15:05 Anadolu'nun Işıkları	05:05 Yok Olmadan Keşfet (Tekrar)
15:35 Ordu'da Bir Bulut	05:35 Yüzde Yüz Oto (Tekrar)
16:05 Tamirhane	06:10 Modern mucizeler (Tekrar)
16:35 Vahşi Yaşam	
17:10 Derindeki Gözler	
18:00 Son Karar	
18:30 Kızıl Tilki	
19:25 Ödüllü Belgesel 2017 Kırmızı (Tekrar)	

Tablo 13. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 06.01.2018 tarihli yayın akışı

06:58 İstiklal Marşı ve Günün Program Akışı	19:00 Kıyıda Köşeden Hayatlar
07:00 Hayvan Evleri	20:00 Av (Tekrar)
07:55 Pengi ve Somi	20:55 Mavi Dünya (Tekrar)
09:20 Bir Kış Öyküsü	21:25 Vahşi Amerika (Tekrar)
09:50 Bi İhtimal	22:15 Kuş Bakışı Dünya (Tekrar)
10:25 Mavi Tutku	23:10 Etme Bulma (Tekrar)
10:50 Dünyadan Sözler “Ademin Hikayesi”	23:40 Hayatta Kalma Savaşı (Tekrar)
11:05 Av	00:35 Av (Tekrar)
12:00 Mavi Dünya	01:30 Kıyıda Köşeden Hayatlar (Tekrar)
12:30 Vahşi Amerika	02:30 Hayvan Evleri (Tekrar)
13:20 Kuş Bakışı Dünya	03:25 Arı Orkideleri (Tekrar)
14:10 Etme Bulma	04:25 Kuş Bakışı Dünya (Tekrar)
14:40 Sıradışı İşler	05:20 Ödüllü Belgeseller 2017-İsterdim
15:05 Ödüllü Belgeseller 2017-İsterdim	05:50 Mavi Tutku (Tekrar)
15:40 Vahşi Yaşam	06:25 Etme Bulma (Tekrar)
16:10 Arı Orkideleri	
17:05 Hayvan Evleri	
17:55 Hayatta Kalma Savaşı	
18:50 Dünyadan Sözler “Ademin Hikayesi”	

Tablo 14. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 07.01.2018 tarihli yayın akışı

3.3.4. Yapım Kaynağına Göre TRT Belgesel Programları

TRT Belgesel televizyon kanalında hem dış yapım hem de iç yapım belgeseller bulunmaktadır. Dış yapım belgesel program türleri olarak en çok doğa belgeseli, gezi belgeseli, spor belgeseli, araştırma belgeseli, bilimsel belgesel, derleme belgeseli ve arkeoloji belgeselleri yayınlanmaktadır. İç yapım belgesel program türleri olarak en çok biyografi belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgesel programlar yayınlanmaktadır.

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Vahşi Hava Bir Gün Kalanlar Yenileme Savaşçıları Kahvenin Dünya Serüveni Komşu Ülke Ortadoğu Bi İhtimal Son Karar Yakın Plan Cihan Harbi	Annemden Uzakta Rıkkı Roath Dünyada Mekan İnsan Doğaya Karşı Korkunç Hayvanlar Megeti Afrika'nın Kayıp Kurdu Gururlu Kükreyiş Kar Bebekleri Yer Altında Yaşamlar Geleneği Yenileme Savaşçıları Dünyanın En Güzel Yerleri Kurt Bi İhtimal Korkunç Hayvanlar Gururlu Kükreyiş

Tablo 15. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 01.01.2018 tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
İris "Mapus" Zamanın Tanığı Taksim'den Tünel'e Kaz Otaran Kadim Tıbbın Sırları Yeni Köylü Bıçak ve Oyun Çanak Çömlek Patladı	Korku Kulübü Vahşi İber Yarımadası Vahşi Doğa Devriyesi Çöl Karıncaları İmparatorluğu Okyanustan Gelen Kosmos'a Küçük Yolculuk

Kızıl Şahin Şehrin Görünmeyen Yüzleri Bi Dünya Yaşam	
--	--

Tablo 16. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 02.01.2018
tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Bir Nergis Bir Leblebi Bir Ayvalık Endülüs Kuş Dili Karınca Kelamı Yabancı Hayatı Keşfet Kıydan Hikayeler Sanayi Savaşları Osmanlı Sarayları Toprak Kokusu Anadolu'nun Gözleri Fikirhane Başka Hayatlar Tamirhane Extreme Türk İşçileri Ödüllü Belgesel 2017-Bulutların Ardında	Mangrovların Sırları Ölümcül Denizler Böcekler Antartika'nın Gözyaşları Ölümcül Denizler

Tablo 17. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 03.01.2018
tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Mimarlık Sanatının Başyapıtları T-Rapi Tatlı Hayat Hayat Çatımızdaki Misafirler "Leylekler" Anadolu'nun Mirası Eşitlik Teknolojisi Yeryüzü Melekleri Nöropsikoloji Ödüllü Belgesel 2017-İsterdim	Denizin Altındaki Şehir Çatımızdaki Misafirler "Leylekler" Tırtıl Dev Kanatlar: Kara Akbaba

Tablo 18. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 04.01.2018
tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Bir Türk Filmcinin Dünya Yolculuğu Extreme Türkiye Yap Bakalım Munyatu'l Guzat İşgal Girişiminden Dirilişe 15 Temmuz Anatomisi Kılavuz	Pengi ve Somi İstifçiler 7/24 Vahşi Yaşam Yabancı Büyümek Sualtı Gezegeni

Tablo 19. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 05.01.2018
tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Şehirler ve Hayatlar Tek Nefes Yüzde Yüz Oto Yok Olmadan Keşfet Anadolu'nun Işıkları Ordu'da Bir Bulut Derindeki Gözler Son Karar Ödüllü Belgesel 2017 Kırmızı	Çulha'nın Çilesi Ortadoğu Yaban Hayatı Av Modern Mucizeler Göçmen Kuşların Gizli Rotaları Vahşi Yaşam Kızıl Tilki Vahşi Doğa Devriyesi Ortadoğu Yaban Hayatı Göçmen Kuşların Gizli Rotaları

Tablo 20. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 06.01.2018
tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Bir Kış Öyküsü Dünyadan Sözler "Ademin Hikayesi" Sıradışı İşler Vahşi Yaşam Hayatta Kalma Savaşı Kıydan Köşeden Hayatlar	Hayvan Evleri Bi İhtimal Mavi Tutku Mavi Dünya Vahşi Amerika Kuş Bakışı Dünya Etme Bulma Arı Orkideleri

Tablo 21. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 07.01.2018 tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışındaki TRT Belgesel kanalının haftalık yayın akışına göre 64 yerli, 51 yabancı yapım belgesel program yayınlanmaktadır.

	Sayı	Yüzde
Yerli	64	%55,65
Yabancı	51	%44,35
Toplam	115	100

Tablo 22. TRT Belgesel yerli ve yabancı program sayı ve yüzde oranları

TRT Belgesel kanalı yerli program, yabancı program, reklam ve tanıtımların dakika yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

YERLİ PROGRAMLAR		YABANCI PROGRAMLAR		REKLAMLAR		TANITIMLAR		TOPLAM	
Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde
370'	%23,89	870'	56,17	175'	%11,30	134'	%8,65	1.549'	%100

Tablo 23. TRT Belgesel 02.01.2018 tarihi yayın akışına göre program, reklam, tanıtım dakika ve yüzdelik oranları

3.3.5. Yapım Unsurlarına Göre TRT Belgesel Programları

PROGRAM TÜRLERİ	HABER BELGESELLERİ	BİYOGRAFI BELGESELLERİ	GEZİ BELGESELLERİ	PROPAGANDA BELGESELLERİ	TOPLUMSAL BELGESELLER	TARİHİ BELGESELLER	DOĞA BELGESELLERİ	SPOR BELGESELLERİ	ARKEOLOJİ BELGESELLERİ	BİLİMSSEL BELGESELLER	DERLEME BELGESELLERİ	ARAŞTIRMA BELGESELLERİ
PROGRAM SÜRESİ	-	20 dk.	40-45 dk.	-	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.	40-45 dk.
PROGRAMIN HEDEF KİTLE	-	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	-	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek	AB-C1-C2/DEKadın Erkek
PROGRAMIN AMACI	-	Farklı insanları yaşam hikayeleri hakkında bilgi vermek	Farklı coğrafi bölgeler hakkında bilgi vermek	-	Bir ülke, şehir, ya da köylerin sorunları hakkında bilgi vermek	Bir ülke, şehir, ya da köylerin tarih boyunca yaşamış oldukları konular hakkında Bilgi vermek	Hayvan ve bitkilerin yaşamları hakkında bilgi vermek	Farklı spor dalları hakkında bilgi vermek	Bilimsel araştırma belgeseli konusuna hakkında bilgi vermek	Genellikle bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını önceden tasarlanmış bir biçimde örneklendirir ek anlaşılması kolay bir şekilde ortaya koyan bilgi vermek	Önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmlerin kurgu yardımıyla yeniden düzenlenerek değişik bir anlayış içerisinde sunulmasıyla ortaya çıkan belgeseller hakkında bilgi vermek	Araştırmanın konusunu, araştırmacının ilgilendiği konuyu film aracılığıyla açık seçik bir yaklaşımla sergilemeye çalıştığı, sanatsal yönü önem taşımayan, yalın ve dolaysız belgesel hakkına bilgi vermek
PROGRAMIN İÇERİĞİ	-	İnsan yaşamları hakkında bilgi vermek	Yeni yerler tanıtmak	-	Toplumu etkileyen olguları göstermek	Geçmiş dönemde yaşanmış olayları anlatmak	Hayvan ve bitkilerin yaşamları hakkında bilgi vermek	Spor dallarını tanıtmak	Yaşamayan canlılardan arta kalan belgeleri göstermek	Bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını ortaya koymak	Önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmleri göstermek	Belli bir örgütün, bir grubun, bir kesimin bir gerçeği farklı bir biçimde yorumlamasını kanıtlamaya çalışmaktadır.

PROGRAMIN KAPSAMI	-	Genel İzleyici	Genel İzleyici	-	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici	Genel İzleyici
PROGRAMIN ÇEKİM YERİ	-	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı

Tablo 24. TRT Belgesel 2017-2018 kış yayın dönemi 01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışı yapım unsurlarına göre program analizi

3.3.6. BEIN İZ TV

Tecimsel yayıncılık alanında ilk yayın yapan belgesel kanalı İZ TV 06 Şubat 2006 tarihinde yayına başlamıştır. 2018 yılında BEIN Medya grubunun satın alması ile BEIN İZ TV olarak ismi ve logosu değişmiştir. 7/24 yayın yapmaktadır. Hedef kitle AB C1/C2 kadın ve erkektir. Genel Koordinatörü Coşkun Aral'dır. BEIN İZ TV Genel yayın planına göre kanalın amacı;

“Belgeseli popülerleştirmenin ötesinde belgeseli yaşamsal bir ihtiyaç halinde hissettirmek, Çok kültürlülüğe değer vermek, Alternatif bakış açıları geliştirmek, Evrensel deneyimlerle yerel oluşumları birleştirmek, Belgesel ile yolculuk fikrini birleştirmek, Gölgede kalmış yaşamsal değerlere ışık tutmak, Somut gerçeklikten yola çıkarak olgusal gerçekliklere varmak, Sade, yalın ve anlaşılır bir dil kullanmak, Bilgi ve belge temeline oturtulmak istenen belgeselciliği eğlenceli hale getirerek anlatmak, Amatör belgeselcilere şans tanımak'dır.” (www.beiniztv.com.tr)

3.3.7. BEIN İZ TV Yapım Türleri

Tecimsel televizyon yayını yapan BEIN İZ TV kanalının belgesel program türleri içerisinde, kültür-sanat, doğa belgeseli, spor belgeseli, gezi belgeseli, arkeoloji ve tarih belgeselleri yer almaktadır.

Program İsimleri	Programların Türleri
Kent Hikayeleri	Kültür Sanat Belgeseli
Beş Şehir	Kültür Sanat Belgeseli
Anadolu Düğünleri	Kültür Sanat Belgeseli
Batı'ya Yolculuk	Kültür Sanat Belgeseli
Beyaz Cam	Kültür Sanat Belgeseli
Festival Mevsimi	Kültür Sanat Belgeseli
Garip	Kültür Sanat Belgeseli
Gönül Evi	Kültür Sanat Belgeseli
Gurbetin Sesi	Kültür Sanat Belgeseli

Işık ile Gölge	Kültür Sanat Belgeseli
İkinci Yeni	Kültür Sanat Belgeseli
İki Göz Bir Şehir	Kültür Sanat Belgeseli
İstanbul'un Yüzleri	Kültür Sanat Belgeseli
Klasik Sanatlar	Kültür Sanat Belgeseli
Sinemada İstanbul	Kültür Sanat Belgeseli
Su'yun Seferi	Kültür Sanat Belgeseli
Tan Sağtürk'le Anadolu Dansı	Kültür Sanat Belgeseli
Tan Sağtürk ile Dansın	Kültür Sanat Belgeseli
Şehirleri	Kültür Sanat Belgeseli
Unkapanı'ndan Sonra	Kültür Sanat Belgeseli
Romanların İzinde	Doğa Belgeseli
Yeraltından Notlar	Doğa Belgeseli
İzci	Doğa Belgeseli
Orman Yolu	Doğa Belgeseli
9 Sıcak Nokta	Doğa Belgeseli
Ayak İzleri	Doğa Belgeseli
Bir Gün	Doğa Belgeseli
Dışarıdakiler	Doğa Belgeseli
Doğanın Kanunu	Doğa Belgeseli
En	Doğa Belgeseli
Enerji: Yarının	Doğa Belgeseli
Şeytan Üçgeni	Doğa Belgeseli
Geleceği Yaratınlar	Doğa Belgeseli
Güneşin Çocukları	Doğa Belgeseli
Haberci	Doğa Belgeseli
İstanbul'un Ağaçları	Doğa Belgeseli
Kurtarma Hikayeleri	Doğa Belgeseli
Maceranı Yarat	Doğa Belgeseli
Sırt Çantam	Doğa Belgeseli
Şehre Nefes Molası	Doğa Belgeseli
TTT ile Çık Dışarı	Doğa Belgeseli
Yağmur Ormanlarına Yolculuk	Gezi Belgeseli
Adım Adım Dünya	Gezi Belgeseli
Ne Halin Varsa Gez	Gezi Belgeseli
Durma	Gezi Belgeseli
Anadolu Güncesi	Gezi Belgeseli
Ayhan Sicimoğlu'yla Renkler	Gezi Belgeseli
Baba Oğul Çelebiler	Gezi Belgeseli
Bilgi Otobüsü	Gezi Belgeseli
Coşkun Aral'la Avrupa Notları	Gezi Belgeseli
Coşkun Aral'ın Dünya Güncesi	Gezi Belgeseli
Coşkun Aral'ın Türkiye Notları	Gezi Belgeseli
Dünya Güncesi Çocuk	Gezi Belgeseli
Dünyanın 99 Hali	Gezi Belgeseli
Farklı Rotalar	Gezi Belgeseli
Gezi Rehberi	Gezi Belgeseli
Gezi Rehberi / Hindistan'da	Gezi Belgeseli
Tek Başına	Gezi Belgeseli
Gezmek İçin Yaşamak	Gezi Belgeseli

Gidiş Dönüş	Gezi Belgeseli
Gidiş Dönüş "Sadece Türkçe"	Gezi Belgeseli
Hayal Tadında	Gezi Belgeseli
İstanbul Dile Geldi	Gezi Belgeseli
İZ'le Gez	Gezi Belgeseli
Limonata	Gezi Belgeseli
Miras Türkiye	Gezi Belgeseli
Wilco'nun Karavanı	Gezi Belgeseli
Yolda	Gezi Belgeseli
Bir Kent Bir Efsane	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Hayatın Notları	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Huzur Mekanları	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Kayıp Hazine	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Osmanlı'nın İzinde	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Ömür Biter İstanbul Bitmez	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Özgür Uygarlıklar	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Savaş Sırları	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Şehrin Sırları	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Taş Gaste	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Yakın Tarih	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Yaşamın İzinden Portreler	Arkeoloji&Tarihi Belgesel
Yaşayan Mekanlar	Arkeoloji&Tarihi Belgesel

Tablo 25. BEIN İZ TV Belgesel 01-07 Ocak 2018 tarihi arası
yayın akışı program türleri

3.3.8. BEIN İZ TV Yayın Akışı

BEIN İZ TV Kanalı 2017-2018 kış yayın dönemi haftalık yayın akışına göre, 01-07 Ocak 2018 tarihi arasındaki yayın akışına göre programlar ele alınmıştır. Sezon başından itibaren yayın akışında yer alan belgesel türleri aynı olmaktadır. Program sayısı, tür ve içerik olarak yıl içinde primetime (program sayısının fazla) olduğu için bu akış seçilmiştir.

09:00 Yaşamın İzinden Portreler	00:25 Taş Gaste (Tekrar)
09:50 Özel Gösterim	01:10 Gidiş Dönüş (Tekrar)
10:20 Bağımsız Filmler	01:50 İki Göz Bir Şehir (Tekrar)
10:55 Şehrin Sırları	02:30 Özel Gösterim (Tekrar)
11:25 Sudaki İzler	02:55 Gidiş Dönüş (Tekrar)
12:05 Yeraltından Notlar	03:30 Yolda (Tekrar)
12:50 Taş Gaste	04:05 İstanbul Dile Geldi (Tekrar)
13:35 Elif ile Lezzet Yolculuğu	04:25 Yaşamın İzinden Portreler (Tekrar)
14:05 Özel Gösterim	05:05 En (Tekrar)
14:30 Beş Şehir	05:55 Özel Gösterim(Tekrar)
15:00 Orman Yolu	06:25 Şehrin Sırları (Tekrar)
15:35 Özel Gösteri	06:55 Kuş Gözlemcisi (Tekrar)
16:05 Adım Adım Dünya	07:35 Maceranı Yarat (Tekrar)
16:55 Garip	08:10 Özel Gösterim (Tekrar)
17:35 İzle Gez	08:45 İstanbul Dile Geldi (Tekrar)
18:05 Wilco'yla Yaşasın Yemek	
18:45 9 Sıcak Nokta	
19:25 İstanbul'un Yüzleri	
20:10 Yeraltından Notlar	
20:50 Özel Gösterim	
21:25 Özel Gösterim	
21:50 Şehrin Sırları	
22:20 Bağımsız Filmler	
22:25 Yakın Tarih	
23:40 Özel Gösterim	

Tablo 26. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 01.01.2018 tarihli yayın akışı

09:00 Özel Gösterim	00:10 Gezmek İçin Yaşamak
09:25 Şehrin Sırları	(Tekrar)
09:55 Bağımsız Filmler	00:50 İz Peşinde (Tekrar)
10:30 Yakın Tarih	01:25 Kedici (Tekrar)
11:15 Özel Gösterim	02:05 9 Sıcak Nokta (Tekrar)
12:00 Taş Gaste	02:50 Bağımsız Filmler (Tekrar)
12:45 Gidiş Dönüş	03:30 Bağımsız Filmler (Tekrar)
13:25 İstanbul'un Yüzleri	04:15 Garip (Tekrar)
14:05 Kedici	04:55 Gidiş Dönüş (Tekrar)
14:40 Özel Gösterim	05:30 Tan Sağtürk ile Anadolu Dansı
15:10 Çoşkun Aralın Dünya Güncesi	(Tekrar)
15:50 Batıya Yolculuk	06:05 Yolda (Tekrar)
16:30 Sualtı Keşifleri	06:35 İki Göz Bir Şehir (Tekrar)
17:00 Sırt Çantam	07:15 Adım Adım Dünya (Tekrar)
17:35 Tan Sağtürk ile Dansın	07:55 Çoşkun Aralın Dünya Güncesi
Şehirleri	(Tekrar)
18:20 Özel Gösterim	08:35 Özel Gösterim (Tekrar)
18:50 Özel Gösterim	
19:30 Özel Gösterim	
20:00 Özel Gösterim	
20:30 Bağımsız Filmler	
21:15 Bağımsız Filmler	
21:55 Suyun Seferi	
22:35 Özel Gösterim	
23:05 Yolda	
23:40 Özel Gösterim	

Tablo 27. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 02.01.2018
tarihli yayın akışı

09:00 Bağımsız Filmler	00:25 Gidiş Dönüş (Tekrar)
09:40 Suyun Seferi	01:05 İz Peşinde (Tekrar)
10:20 Özel Gösterim	01:40 Farklı Rotalar (Tekrar)
10:50 Yolda	02:35 Suyun Yüzleri (Tekrar)
11:25 Özel Gösterim	03:10 Özel Gösterim (Tekrar)
11:55 Gezmek İçin Yaşamak	03:55 Özel Gösterim (Tekrar)
12:35 İz Peşinde	05:00 Bağımsız Filmler (Tekrar)
13:10 Kedici	05:30 Bağımsız Filmler (Tekrar)
13:50 Yaşamın İzinden Portreler	06:10 Kedici (Tekrar)
14:40 Özel Gösterim	06:45 Kent Hikayeleri (Tekrar)
15:10 Bağımsız Filmler	07:25 Kuş Gözlemcisi (Tekrar)
15:45 Şehrin Sırları	08:05 Baba Oğul Çelebiler (Tekrar)
16:15 Sudaki İzler	08:45 Özel Gösterim (Tekrar)
16:55 Gezi Rehberi/Hindistanda Tek Başına	
17:40 Taş Gaste	
18:25 İstanbul'un Yüzleri	
19:05 Şehrin Sırları	
19:35 İz Peşinde	
20:10 İstanbulun Yüzleri	
20:55 Beş Şehir	
21:25 Batıya Yolculuk	
22:05 Özel Gösterim	
22:35 Özel Gösterim	
23:30 Özel Gösterim	
23:55 Özel Gösterim	

Tablo 28. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 03.01.2018
tarihli yayın akışı

09:00 Beş Şehir	00:15 Bağımsız Filmler (Tekrar)
09:30 Batıya Yolculuk	00:55 Bağımsız Filmler (Tekrar)
10:10 Özel Gösterim	01:35 İzle Gez (Tekrar)
10:40 Özel Gösterim	05:45 Wilco'yla Yaşasın Yemek (Tekrar)
11:35 Özel Gösterim	06:25 Özel Gösterim (Tekrar)
12:00 Özel Gösterim	06:55 Özel Gösterim (Tekrar)
12:30 Gidiş Dönüş	07:45 Gidiş Dönüş (Tekrar)
13:10 İz Peşinde	08:25 Yolda (Tekrar)
13:45 Bağımsız Filmler	
14:25 Şehrin Sırları	
14:55 Bağımsız Filmler	
15:30 Yakın Tarih	
16:15 Özel Gösterim	
17:00 Taş Gaste	
17:40 Gidiş Dönüş	
18:20 İstanbul'un Yüzleri	
19:00 Elif ile Lezzet Yolculuğu	
19:30 Kuş Gözlemcisi	
20:10 Özel Gösterim	
20:40 Şehrin Sırları	
21:10 Bağımsız Filmler	
21:50 Batıya Yolculuk	
22:30 İkiz Göz Bir Şehir	
23:05 Yeraltından Notlar	
23:45 Özel Gösterim	

Tablo 29. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 04.01.2018
tarihli yayın akışı

09:00 Batıya Yolculuk	00:55 Kent Hikayeleri (Tekrar)
09:40 İki Göz Bir Şehir	01:35 Özel Gösterim (Tekrar)
10:15 Yeraltından Notlar	02:05 Kedici (Tekrar)
10:55 Özel Gösterim	02:40 Özel Gösterim (Tekrar)
11:25 Bağımsız Filmler	03:10 Çoşkun Aralın Dünya Güncesi (Tekrar)
12:05 Bağımsız Filmler	03:50 Batıya Yolculuk (Tekrar)
12:45 İstanbul'un Yüzleri	04:30 Sualtı Keşifleri (Tekrar)
13:20 Bağımsız Filmler	05:00 Sırt Çantam (Tekrar)
14:00 Suyun Seferi	05:35 Tan Sağtürkle Dansın Şehirleri (Tekrar)
14:40 Özel Gösterim	06:20 Özel Gösterim (Tekrar)
15:10 Yolda	06:50 Wilco'yla Yaşasın Yemek (Tekrar)
15:45 Özel Gösterim	07:25 Bağımsız Filmler (Tekrar)
16:15 Gezmek İçin Yaşamak	08:20 Ayak İzleri (Tekrar)
16:55 İz Peşinde	
17:35 Kedici	
18:15 Bağımsız Filmler	
19:00 Elif ile Lezzet Yolculuğu	
19:40 Sırt Çantam	
20:15 Sualtı Keşifler	
20:55 Gezi Rehberi	
21:35 Kuş Gözlemcisi	
21:15 Sudaki İzler	
22:55 İstanbul'un Yüzleri	
23:35 Özel Gösterim	
00:20 İki Göz Bir Şehir (Tekrar)	

Tablo 30. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 05.01.2018 tarihli
yayın akışı

09:00 Özel Gösterim	00:25 Yeraltından Notlar (Tekrar)
09:25 Şehrin Sırları	01:05 Özel Gösterim (Tekrar)
09:55 Şehrin Sırları	01:35 Bağımsız Filmler (Tekrar)
10:30 Yakın Tarih	02:15 Bağımsız Filmler (Tekrar)
11:15 Özel Gösterim	02:55 İz' Gez (Tekrar)
12:00 Taş Gaste	03:25 Yeraltından Notlar (Tekrar)
12:45 Gidiş Dönüş	04:05 Bağımsız Filmler (Tekrar)
13:25 Bağımsız Filmler	04:35 Özel Gösterim (Tekrar)
14:05 Suyun Seferi	05:05 Özel Gösterim (Tekrar)
14:45 Özel Gösterim	05:55 Özel Gösterim (Tekrar)
15:20 Yolda	06:20 Gidiş Dönüş (Tekrar)
15:55 Özel Gösterim	06:55 Yolda (Tekrar)
16:25 Gezmek İçin Yaşamak	07:30 Yaşamın İzinden Portreler (Tekrar)
17:05 İz Peşinde	08:10 En (Tekrar)
17:45 Beş Şehir	
18:15 Batıya Yolculuk	
18:55 Özel Gösterim	
19:25 Özel Gösterim	
20:20 Özel Gösterim	
20:45 Özel Gösterim	
21:15 Gidiş Dönüş	
21:55 İz Peşinde	
22:30 Bağımsız Filmler	
23:10 Batıya Yolculuk	
23:50 İki Göz Bir Şehir	

Tablo 31. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 06.01.2018 tarihli
yayın akışı

09:00 Özel Gösterim	00:40 Özel Gösterim (Tekrar)
09:50 Özel Gösterim	01:10 Gezmek İçin Yaşamak (Tekrar)
10:20 Özel Gösterim	01:50 İz Peşinde (Tekrar)
10:50 Gidiş Dönüş	02:30 Beş Şehir (Tekrar)
11:30 İz Peşinde	03:00 Batıya Yolculuk (Tekrar)
12:05 Bağımsız Filmler	03:40 Özel Gösterim (Tekrar)
12:45 Batıya Yolculuk	04:10 Hayal Tadında (Tekrar)
13:25 İki Göz Bir Şehir	04:50 Özgür Uygarlıklar (Tekrar)
14:00 Yeraltından Notlar	05:25 Bağımsız Filmler (Tekrar)
14:40 Özel Gösterim	06:25 Çoşkun Aral'la Avrupa Notları(Tekrar)
15:10 Bağımsız Filmler	07:05 Özel Gösterim (Tekrar)
15:50 Bağımsız Filmler	07:35 Özel Gösterim (Tekrar)
16:30 İz'le Gez	08:05 Garip (Tekrar)
17:00 Yeraltından Notlar	08:45 Özel Gösterim (Tekrar)
17:45 Özel Gösterim	
18:10 Şehrin Sırları	
18:40 Bağımsız Filmler	
19:15 Yakın Tarih	
20:00 Özel Gösterim	
20:45 Taş Gaste	
21:30 Gidiş Dönüş	
22:10 Bağımsız Filmler	
22:50 Suyun Seferi	
23:30 Özel Gösterim	
00:05 Yolda (Tekrar)	

Tablo 32. BEIN İZ TV 2017-2018 kış yayın dönemi 07.01.2018 tarihli
yayın akışı

3.3.9. Yapım Kaynağına Göre BEIN İZ TV Programları

BEIN İZ TV Belgesel televizyon kanalın da hem dış yapım hem de iç yapım belgeseller bulunmaktadır. İç yapım belgesel program türleri olarak doğa belgeseli, spor belgeseli, gezi belgeseli, arkeoloji belgeselleri yayınlamaktadır. Dış yapım belgesel programlar çoğunlukla özel gösterim, bağımsız filmler ve deniz kültürü olarak isimlendirdiği belgeselleri yayınlamaktadır.

Yerli Yapım	Yabancı Yapım
Doğa Belgeseli Spor Belgeseli Gezi Belgeseli Arkeoloji Belgeseli Kültür&Sanat	Özel Gösterim Bağımsız Filmler Deniz Kültürü

Tablo 33. BEIN İZ TV 01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışı yapım kaynağına göre programlar

01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışındaki BEIN İZ TV kanalının haftalık yayın akışına göre 89 yerli, 64 yabancı belgesel program yayınlanmaktadır.

	Sayı	Yüzde
Yerli	89	%58,17
Yabancı	64	%41,83
Toplam	153	100

Tablo 34. BEIN İZ TV Yerli ve Yabancı Program Sayı ve Yüzde Oranları

BEIN İZ TV kanalının yerli program, yabancı program, reklam ve tanıtım dakika yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

YERLİ PROGRAMLAR		YABANCI PROGRAMLAR		REKLAMLAR		TANITIMLAR		TOPLAM	
Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde	Dakika	Yüzde
790'	%51,80	460'	%30,16	185'	%12,13	90'	%5,90	1.525'	%100

Tablo 35. BEIN İZ TV 02.01.2018 tarihli yayın akışına göre program, reklam, tanıtım dakika ve yüzdelik oranları

3.3.10. Yapım Unsurlarına Göre BEIN İZ TV Programları

PROGRAM TÜRLERİ	HABER BELGESELLERİ	BİYOGRAFİ BELGESELLERİ	GEZİ BELGESELLERİ	PROPAGANDA BELGESELLERİ	TOPLUMSAL BELGESELLER	TARİHİ BELGESELLER	DOĞA BELGESELLERİ	SPOR BELGESELLERİ	ARKEOLOJİ BELGESELLERİ	BİLİMSEL BELGESELLER	DERLEME BELGESELLERİ	ARAŞTIRMA BELGESELLERİ
PROGRAM SÜRELERİ	-	25-45	25-45	-	25-45	25-45	25-45	25-45	25-45	25-45	25-45	25-45
PROGRAMIN HEDEF KİTLE	-	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	-	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek	AB-C1-C2/Kadın Erkek
PROGRAMIN AMACI	-	Farklı insanları yaşam hikayeleri hakkında bilgi vermek	Farklı coğrafi bölgeler hakkında bilgi vermek	-	Bir ülke, şehir, ya da köylerin sorunları hakkında bilgi vermek	Bir ülke, şehir, ya da köylerin tarih boyunca yaşanmış oldukları konular hakkında Bilgi vermek	Hayvan ve bitkilerin yaşamları hakkında bilgi vermek	Farklı spor dalları hakkında bilgi vermek	Bilimsel araştırma belgeseli konusuna hakkında bilgi vermek	Genellikle bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını önceden tasarlanmış bir biçimde örneklenerek anlatılması kolay bir şekilde ortaya koyan bilgi vermek	Önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmlerin kurgu yardımıyla yeniden düzenlenerek değişik bir anlayış içerisinde sunulmasıyla ortaya çıkan belgeler hakkında bilgi vermek	Araştırmacı n konusunu, araştırmacının ilgilendiği konuyu film aracılığıyla açık seçik bir yaklaşımla sergilemeye çalıştığı, sanatsal yönü önem taşımayan, yalın ve dolaysız belgesel hakkına bilgi vermek
PROGRAMIN İÇERİĞİ	-	İnsan yaşamları hakkında bilgi vermek	Yeni yerler tanıtmak	-	Toplumu etkileyen olguları göstermek	Geçmiş dönemde yaşanmış olayları anlatmak	Hayvan ve bitkilerin yaşamları hakkında bilgi vermek	Spor dallarını tanıtmak	Yaşamayan canlılardan arta kalan belgeleri göstermek	Bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını ortaya koymak	Önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmleri göstermek	Belli bir örgütün, bir grubun, bir kesimin bir gerçeği farklı bir biçimde yorumlamasını

												kanıtlamaya çalışmaktadı r.
PROGRAMIN ÇEKİM YERİ	-	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı	Stüdyo dışı

Tablo 36. BEIN İZ TV 2017-2018 Kış Yayın Dönemi 01-07 Ocak 2018 tarihli yayın akışı yapım unsurlarına göre program analizi

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu bölümde; Türkiye’de kamusal yayın yapan TRT Belgesel ve tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanallarının 01-07 Ocak 2018 tarihli yayın akışına göre içerik ve biçimsel olarak benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaktadır. Kanalların televizyon yayın politikasına göre yalnızca belgesel yapım türleri, yapım kaynağı, yapım unsurları, program reklam ve tanıtım süreleri ele alınmaktadır.

Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalının, yayıncılık anlayışı ve program yapım kaynakları haftalık yayın akışı içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türleri, kamusal yayıncılık ekseninde “kamu yararına” yayın yaptığı düşünülmektedir. Halkın kendi devleti içerisinde kişi, toplum ve tarihi diğer olguları görmek istemesi sebebiyle kanal bu tür belgesel programlara yer vermektedir. Biyografi, gezi, toplumsal, tarihi, doğa, arkeoloji, bilim, derleme, araştırma belgesel türlerinde bu içerikleri görmek mümkündür. TRT Belgesel kanalının belgesel program türleri daha fazladır. Propaganda 1, doğa belgeselleri 46, araştırma belgeselleri 20, toplumsal belgeseller 14, tarihi belgeseller 12, biyografi belgeselleri 9, gezi belgeselleri 6, bilim ve derleme belgeselleri 2, Spor belgeselleri 1 dir. Bir haftalık yayın akışı içerisinde haber ve arkeoloji hariç diğer tüm belgesel türleri yayınlanmaktadır.

Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalının, Tablo 22’de 01-07 Ocak 2018 tarihi arasındaki yayın akışına göre haftalık yayınlanan programların sayı ve yüzdeleri alınmıştır. Yerli program sayısı 64 iken yabancı program sayısı 51’dir. TRT Belgesel kanalının haftalık yayın akışı içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türlerinin kamusal yayıncılık ekseninde, yerli yapım belgesel program süreleri yabancı yapım program sürelerinden daha fazladır. Böylelikle en fazla yerli yapım programları yayınlayarak kamusal yayıncılıkta Türk yapımı televizyon belgesellerinin sayısı arttırılmaya ve halkına aşılarmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Yerli yapım belgesel programların sayısının fazla olmasıyla, TRT Belgesel kanalının yayıncılık anlayışında yer alan “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayışı, kamu yararını korumak ve kollamak” ilkesine uyarak milliyetçilik kavramı ile kendi ülke ve toplumuna yönelik içeriklere öncelik verilmektedir.

Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalının, Tablo 23’de 02.01.2018 tarihi yayın akışına göre program, reklam, tanıtım dakika ve yüzdelik oranları analiz edilmiştir. Bu analize göre günlük olarak yayınlanan yerli programların süresi 370 dakika iken yabancı programlarda 870 dakikadır. Yerli programlar %23.89, yabancı programlar %56.17’dir. Böylelikle bir gün boyunca ağırlıklı olarak, yabancı belgesel programlar yerli belgesel program sürelerinden daha fazla yayınlanmaktadır. Kamusal yayıncılık ekseninde yabancı program sürelerinin yerli program sürelerinden fazla olmasının sebebi, yabancı programların maliyetinin yüksek olmasından dolayı bir bölümden birkaç seri çıkararak sürelerini de fazla vermektedirler. Yerli programlarının maliyeti kanalın gelirinden karşılandığı için yerli program süreleri daha kısa süreli ve sık sık yayınlayabilmektedirler.

TRT Belgesel kanalının reklam sürelerine bakıldığında iki program arası reklam süreleri en fazla 5 dakikadır. Bu reklamlar günlük akışı göre toplam 175 dakikadır. Reklam boyunca kanalın program tanıtımlarına ayrılan süre ise 134 dakikadır. Reklam sürelerini oranı %11.30 iken tanıtım sürelerinin oranı %8.65’dir. TRT Belgesel kanalının günlük yayın akışı içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türlerinin kamusal yayıncılık ekseninde TRT Belgesel kanalı gelirini reklamlardan çok fazla kazanmaması nedeniyle reklam süreleri azdır. Çünkü program sayıları ve süreleri fazla olduğundan dolayı gelirini programların izlenme oranlarından karşılanmaktadır.

Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalının, yapım unsurları Tablo 24’de “kamusal yayıncılık” anlayışında yapım tekniğine göre süre (programın ne kadar yayınlanacağı), hedef kitle (programın hangi izleyiciye yapıldığı), amaç (programın neden yapıldığı), içerik (programın ne olduğu), yayın kuşağı (programın hangi gün ve saatte yayınlandığı), kapsam (hangi izleyici kitlesine uygun olduğu), çekim yeri (programın çekiminin yapıldığı yer) unsurları baz alınmaktadır.

Biyografi belgesel programları süresi ortalama 20 dk. iken diğer tüm programlar süreleri 40-45 dk. sürmektedir. Kamusal yayıncılık ekseninde, televizyon belgeselciliğinin halkı bilgilendirme ve eğitme amacı olduğundan belgesel program türlerinin çeşitliliği fazladır. Bu program türlerinde hepsi haftalık yayın akışında yayınlanmaktadır. Bu yüzden program sayısı fazla ve süreleri kısa tutulmuştur.

Böylelikle seyirci bir hafta boyunca kısa aralıklarla çok fazla belgesel yapım izleme olanağı bulunmaktadır.

TRT Belgesel kanalının tüm belgesel program türlerinin hedef kitlesi; AB-C1-C2-DE Kadın/Erkek'dir. Genel izleyiciyi kapsamaktadır. Kamusal yayıncılık ekseninde her sınıf ve cinsiyetten insanlara belgesel program yayını yaparak sosyal sınıf ve cinsiyet anlayışı ortadan kaldırmaktadır. Program kayıtları daha önceden hazırlanmış canlı yayın olmayan bant yayınlarıdır.

Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalı, programların amaç ve içerikleri önceliği bilgi vermektir. Program içerikleri türlere göre değişmektedir. Biyografi belgesellerinde program içeriği, insan yaşamları hakkında bilgi vermek, gezi belgesellerinde yeni yerler tanıtmak, toplumsal belgesel programlarda toplumu etkileyen olguları göstermek, tarihi belgesellerde geçmiş dönemde yaşanmış olayları anlatmak, doğa belgesellerinde hayvan ve bitkilerin yaşamları hakkında bilgi vermek, spor belgesellerinde spor dallarını tanıtmak, arkeoloji belgesellerinde yaşamayan canlılardan arta kalan belgeleri göstermek, bilimsel belgesellerde, bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını ortaya koymak, derleme belgesellerinde önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmleri göstermek, araştırma belgesellerinde belli bir örgütün bir grubun, bir kesimin bir gerçeği farklı bir biçimde yorumlamasını kanıtlamaya çalışmaktadır. TRT Belgesel kanalında birçok türde program yapılmaktadır. Bunun nedeni dünyada ve Türkiye'de yer alan tüm olgu ve olayları seyirciye sunmak, o alanlar hakkında bilgi vermektir. Bu yüzden tüm belgesel program türlerini ele almakta ve izleyiciyle karşılaştırmaktadır. Programların tümü aktüel yani stüdyo dışı çekimlerdir.

Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalının, Tablo 34'de 01-07 Ocak 2018 tarihi arasındaki yayın akışı programların türleri ele alınmıştır. BEIN İZ TV kanalının haftalık belgesel programları içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türleri, tecimsel yayıncılık ekseninde "kamu yararına yayın ikinci plandadır." Tecimsel yayıncılık sisteminde toplumun, haber, eğitim, gibi gereksinimleri ile ilgili programlar değil, en çok izleyici çeken programlar yayınlarda yer aldığından dolayı programlarda buna göre belirlenmektedir. Tecimsel yayıncılıkta ticari eğilim söz konusu olduğundan dolayı en çok hangi program türü izlenirse o programlar yayınlanmakta ve gelirini en çok izlenen programlardan sağlamaktadır. Haftalık yayın akışı içerisinde

20 adet kültür sanat belgeseli, 21 adet doğa belgeseli, 26 adet gezi belgeseli, 14 adet arkeoloji ve tarihi belgesel program türlerine yer verilmektedir. Bunun nedeni izleyici sadece bu alanlarda yapımları izleyerek eğlenmek istemesidir. Tecimsel yayıncılıkta izleyici en çok bu program türlerini izlemek istediğinden dolayı en fazla bu türde belgesel programlara yer verilmektedir. Böylelikle seyircinin bu türde programları beğenip izlemekte ve yoğunluklu olarak bu türde programlar yapılarak izlenme oranı artırılıp kanal gelirine katkı sağlamaktadır.

Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalının program sayı ve yüzdelik oranları Tablo 34’de yalnızca haftalık seri halde yayınlanan programların sayı ve yüzdelikleri alınmıştır. Yerli program sayısı 89 iken yabancı program sayısı 64’dr. Yerli Program sayılarının oranı %58,17 iken yabancı program sayılarının oranı %41,83’dr. Yerli Program sayısı yabancı program sayılarından daha fazla yayınlanmaktadır. BEIN İZ TV kanalının haftalık yayın akışı içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türlerinin tecimsel yayıncılık ekseninde, yerli yapım belgesel programların yabancı yapım programlara göre daha fazladır. Yabancı yapım programları, izleyici tarafından izlenmek istememesi kanalın program izlenme oranını düşürerek btce bakımından zarara uğratacağından dolayı yayınlanmamaktadır. Bu yüzden izlenme oranları fazla olan yerli programlar yayınlanmaktadır.

Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalının program, reklam, tanıtım dakika ve yüzdelik oranları Tablo 35’de 02.01.2018 tarihli yayın akışına göre verilmektedir. Bu analize göre günlük olarak yayınlanan yerli programların süresi 790 dakika iken yabancı programlarda 460 dakikadır. Yerli programlar oranı %51,80, yabancı programlar oranı %30,16’dır. Böylelikle bir gün boyunca yerli program süreleri yabancı program sürelerinden daha fazladır. Tecimsel yayıncılık ekseninde yerli program sürelerinin yabancı program sürelerinden fazla olmasının sebebi, yerli programların maliyeti kanalın gelirinden karşılandığı için yerli program süreleri daha uzun ve fazla yayınlanmaktadır. Tecimsel televizyon yayıncılığında, yabancı program sayısı ve süreleri fazla olacak ve gelirini sadece buradan kazanacağı algısı vardır. Fakat BEIN İZ TV kanalında bu algı tamamen ortadan kalmaktadır.

BEIN İZ TV kanalının reklam sürelerine bakıldığı zaman iki program arası reklam süresi en fazla 5 dakikadır. Bu reklamlar günlük akışı içinde toplam 185 dakikaya denk gelmektedir. Reklam boyunca kanalın program tanıtımlar ayrılan süre

ise 90 dakikadır. Reklam sürelerinin oranı %12,13 iken tanıtım sürelerinin oranı %5,90'dır. BEIN İZ TV kanalı tecimsel yayıncılık ekseninde, gelirini reklamlardan kazanmaktadır. Reklam süreleri daha fazla tanıtımlar daha azdır. BEIN İZ TV kanalının günlük yayın akışı içerisinde yayınlamış olduğu belgesel program türlerinin tecimsel yayıncılık ekseninde kanalın gelirini reklamlardan kazanması nedeniyle reklam süreleri daha fazla program ve tanıtım süreleri daha kısadır.

Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalının yapım unsurlarına göre Tablo 36'da programlar "tecimsel yayıncılık" anlayışında yapım tekniğine göre süre (programın ne kadar yayınlanacağı), hedef kitle (programın hangi izleyiciye yapıldığı), amaç (programın neden yapıldığı), içerik (programın ne olduğu), yayın kuşağı (programın hangi gün ve saatte yayınlandığı), kapsam (hangi izleyici kitlesine uygun olduğu), çekim yeri (program çekiminin yapıldığı yer) unsurları baz alınmaktadır.

Tüm belgesel programların ortalama süresi 25-45 dk. sürmektedir. Tüm belgesel program türlerinin hedef kitlesi; AB-C1-C2 Kadın/Erkek'dir. Özel kanal olmasından dolayı izleyici üst sınıf ve orta sınıftan oluşmaktadır.

Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalının programların amaç ve içerikleri eğlendirmektir. Program içerikleri türlere göre değişmektedir. Biyografi belgesellerinde program içeriği, insan yaşamları hakkında bilgi vermek, gezi belgesellerinde farklı coğrafyaları tanıtmak, toplumsal belgesel programlarda toplumu etkileyen olguları göstermek, tarihi belgesellerde geçmiş dönemde yaşanmış olayları anlatmak, doğa belgesellerinde hayvan ve bitkiler hakkında bilgi vermek, spor belgesellerinde spor dallarını tanıtmak, arkeoloji belgesellerinde yaşamayan canlılardan arta kalan belgeleri göstermek, bilimsel belgesellerde, bilimsel araştırma ve bulguların sonuçlarını ortaya koymak, derleme belgesellerinde önceden yaşanmış olaylarla ilgili belge ve filmleri göstermek, araştırma belgesellerinde belli bir örgütün bir grubun, bir kesimin bir gerçeği farklı bir biçimde yorumlamasını kanıtlamaya çalışmaktadır. Kamusal yayıncılıkta tür olarak aynı belgesel programlar yayınlanmakta fakat içerik olarak farklılaşmaktadır. Kamusal yayıncılıkta bu program türlerini toplumun tüm kesimi ile beraber "biz" olgusu ile görülmektedir. Tecimsel yayıncılıkta ise aynı program türlerini toplum olarak değil, kişi olarak "ben" olgusu ile görülmektedir. Örneğin; TRT Belgesel bir gezi programını bir kişi olarak değil tüm izleyici ile beraber gezerken BEIN İZ TV kanalında yalnızca "Wilco ile" bir yer

gezilmektedir. Böylelikle kanal izleyiciyi hep birlikte değil sadece sen olarak programa dahil eder.

BÖLÜM 4.

BULGULAR VE YORUM

Televizyon yayıncılığı başlangıçtan günümüze kadar teknik ve içerik bakımından değişim göstermiştir. Dünyada Televizyon yayıncılığının gelişmesi ile birlikte geç de olsa Türkiye’de de yayıncılık başlamış ve kendini göstermiştir. Hem teknik hem de içerik anlamında değişen televizyon yayıncılığında zamanla program türleri de artmıştır. Televizyon yayıncılığı sistemleri Kamusal ve Tecimsel yayıncılık sistemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Kamusal yayıncılık sistemi; “kamu yararına yapılan halk tarafından finanse edilen yayıncılık sistemidir.” Kamusal yayıncılık toplumu bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme amacıyla yayın yapmaktadır. Tecimsel Yayıncılık Sistemi; “kamu yararına yayın ikinci plandadır.”

Kamusal ve Tecimsel yayın sistemi ile birlikte televizyon program türleri arasında yer alan belgesel program türleri; haber belgeseli, biyografi belgeseli, gezi belgeseli, propaganda belgeseli, toplumsal belgesel, tarihi belgeseli, doğa belgeseli, spor belgeseli, arkeoloji belgeseli, bilimsel belgesel, derleme belgeseli ve araştırma belgeselleridir.

Kamusal ve Tecimsel yayın yapan TRT Belgesel ve BEIN İZ TV belgesel kanalları içerik ve biçim olarak (yayıncılık anlayışı, haftalık yayın akışları, yayın türleri, yapım kaynağına, yapım içeriğine ve yapım tekniğine, program sayıları, program süreleri, reklam ve tanıtım oranlarına) göre aralarındaki benzer ve farklı yönleri ele alınıp karşılaştırılması yapılmıştır.

-TRT Belgesel kanalının yayıncılık anlayışı “kamusal yayıncılık” anlayışı ile yayın yaptığı düşünülmektedir. Kamusal yayıncılık “kamu yararına yapılan halk tarafından finanse edilen yayıncılık sistemidir.”

-BEIN İZ TV kanalının yayıncılık anlayışı “Tecimsel yayıncılık” anlayışı ile yayın yaptığı düşünülmektedir. Tecimsel yayıncılık sisteminde toplumun, haber, eğitim, gibi gereksinimleri ile ilgili programlar değil, en çok izleyici çeken programlar yayınlarda yer almaktadır.

Kamusal ve Tecimsel yayın yapan televizyon kanallarında belgesel program türleri biçim ve içerik olarak hem benzer hem de farklı yönleri bulunmaktadır.

-Kamusal yayın yapan belgesel kanalı TRT Belgesel, on iki belgesel türünden haber ve arkeoloji belgeseli dışında tüm belgesel türlerine yer vermektedir. Temelde tüm toplumu, sosyal sınıf ayırmaksızın tüm yaşamları ile birlikte ele alan belgesel türlerine yer verilmektedir. Kanalin yayıncılık anlayışı ilkeleri içinde yer alan “Devletin ve halkın farklı bir ideoloji içerisinde otorite baskısı kuracak dil, din ve ırk ayrımı yapılacak propaganda içerikli belgesellere yer verilmemelidir” maddesi bulunmasına rağmen propaganda içerikli belgeseller yayınlanmaktadır.

-BEIN İZ TV kanalı sadece kültür sanat, gezi, doğa, arkeoloji ve tarih belgeselleri yayınlamaktadır. Burada da toplumun tüm kesimlerine değil yalnızca belli sosyal sınıftaki izleyici kesiminin ben merkezli düşündüğü ve kendisini bulduğu yapımlar olduğundan dolayı bu türde belgeseller yayınlanmaktadır.

-Kamusal yayın yapan TRT Belgesel kanalında özellikle yerli yapım biyografi, gezi, toplumsal, tarihi belgesel programları yayınlanmaktadır. Bu belgesellerde özellikle insan ve toplum odaklı farklı bölgelerdeki coğrafi konuları işlendiği için yayınlarında bu programlara yer verilmektedir. Yabancı yapım da ise dünya ve dış olaylar konu edinmektedir. Doğa, spor, arkeoloji, bilimsel, derleme, araştırma türü belgeseller yer almaktadır. Yerli yapım programların maliyetinin düşük yabancı program maliyetlerin ise daha yüksek olmasından dolayı yerli programlar daha fazla yayınlanmaktadır.

-Tecimsel yayın yapan BEIN İZ TV kanalında yer alan programların tümü yerli yapım kültür sanat, gezi, doğa, arkeoloji ve tarihi belgesellerdir. BEIN İZ TV kendi yapımları olan bu türde programlara ağırlık vermektedir. Bunun nedeni olarak izleyicinin bilgi ve eğitimden ziyade popüler türde programları kendini eğlendirme arzusu içerisinde olmasından dolayı bu tür yapımlara yer verilmektedir. Diğer program türlerine yer vermediği gibi yabancı yapım programları sadece ödüllü belgesel yapımlar ve filmler yayınlamaktadır.

-TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanallarında bir günlük yayın akışına göre iki kanalda da yerli programlar, yabancı programlardan daha fazla yayınlanmaktadır. Her iki kanalda tematik kanal olma özelliği sebebiyle reklam süreleri azdır. TRT Belgeselde program sayısının fazla olmasından dolayı

tanıtımlar daha fazla yayınlanarak programların izleyici tarafından izlenmesini sağlamak ve kanal bütçesine katkı sağlamaktadır. BEIN İZ TV’de program sayısının az olmasından dolayı tanıtımlar daha az reklamlar daha fazladır. Çünkü kanalların gelirleri reklamlardan sağlamaktadır.

-TRT Belgesel kanalının tüm belgesel program türlerinin hedef kitlesi; AB-C1-C2-DE Kadın/Erkek’dir. Genel izleyiciyi kapsamaktadır. Kamusal yayıncılık ekseninde her sınıf ve cinsiyetten insanlara belgesel program yayını yaparak sosyal sınıf ve cinsiyet anlayışı ortadan kaldırmaktadır. Program kayıtları daha önceden hazırlanmış canlı yayın olmayan bant yayınlarıdır.

-BEIN İZ TV kanalında tüm belgesel program türlerinin hedef kitlesi; AB-C1-C2 Kadın/Erkek’dir. Özel kanal olmasından dolayı izleyici üst sınıf ve orta sınıftan oluşmaktadır.

BÖLÜM 5.

SONUÇ

Türkiye’de belgesel teması üzerine ulusal çapta kamusal ve tecimsel yayıncılık üzerinden yayın yapan kanal sayısı yalnızca iki tanedir. Ne yazık ki Türkiye’de belgesel kavramının ve türlerinin bilinmemesinin nedeni bu alanda hem tematik kanallarının az olması hem de ulusal yayın yapan kanallarda bu tür programlara yer verilmemesidir. kamusal yayıncılık anlayışı içerisinde yayın yapan TRT Belgesel ve tecimsel yayıncılık anlayışı ile yayın yapan BEIN İZ TV bunlara ilk ve tek örnektir. Bu kanallar kuruluşundan bugüne kadar kendi yayın politikalarına göre birçok program türünde belgesel yayınlamaktadır.

Bu çalışmaya başlanırken televizyon tanımının ne olduğu, Dünya’daki Televizyon yayıncılığı tarihsel süreçte nasıl bir boyut kazandığı, Türkiye’de Televizyon yayıncılığı tarihsel süreçte nasıl bir boyut kazandığı, Kamusal yayıncılık sistemi televizyon yayıncılığına nasıl etki ettiği, Tecimsel yayıncılık sistemi televizyon yayıncılığına nasıl etki ettiği, Televizyon yayıncılığı sistemi içerisinde program türleri ne olduğu ve nasıl şekillendiği, Belgesel sinemadan sonra televizyon belgeselciliği ne olduğu ve televizyon mecrasında nasıl yer edindiği, Televizyon belgeselciliği biçim ve içerik olarak nasıl bir yapı oluşturduğu, Kamusal yayıncılık sistemi televizyon belgeselciliğine nasıl etki ettiği, Tecimsel yayıncılık sistemi televizyon belgeselciliğine nasıl etki ettiği, Türkiye’de televizyon belgeselciliği nasıl başlayıp gelişim gösterdiği, Televizyon yayıncılığı sistemi içerisinde televizyon belgesel program türleri ne olduğu ve nasıl şekillendiği amaçlar arasındadır. Bu amaçlar doğrultusunda Türkiye’de kamusal alanda yayın yapan TRT Belgesel ve tecimsel alanda yayın yapan BEIN İZ TV kanallarının 01-07 Ocak 2018 tarihi arası yayın akışına göre içerik ve biçimsel olarak benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaktadır. Kanalların televizyon yayın politikasına göre yalnızca kanallardaki belgesel yapım türleri, yapım kaynağı, yapım unsurları, program, reklam ve tanıtım süreleri ele alınarak şu sonuca ulaşılmaktadır:

Türkiye’de tematik yayın yapan kanallar içerisinde, TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanalları televizyon yayıncılık anlayışında yayın yapmaları televizyon belgeselciliğinin ne olduğu ne türde belgesellerin yayınlandığı insanların ekranlarına gelebilmektedir. Daha önceki yapımlarda ve yazılı kaynaklarda kamusal ve tecimsel televizyon yayıncılığı ile ilgili farklı algılar yer almaktadır. Bu algılardan biri Kamusal yayıncılık sisteminde TRT Belgesel kanalı program türlerinin sayısı yeterli olmadığıdır.

Kamusal televizyon sisteminde program yapım türlerinin çok kısıtlı olduğu ancak günümüzde TRT Belgesel kanalında yapım türlerindeki çeşitliliğinin arttığı hatta hemen hemen her program türünde yapımların yer aldığı görülmektedir. Ancak kendi yayıncılık ilkeleri içinde yer alan propaganda belgesellerinin yayınlanmaması gerektiği maddesi bulunmasına rağmen çeşitli propaganda belgeselleri yayınlanmaktadır.

Bir diğer algılar arasında TRT Belgesel kanalı en çok iç yapım program kaynaklarından yararlandığıdır. Yapım kaynağı olarak, yerli yapım programların fazla olmasıyla Türk yapımı televizyon belgeselciliğinin önemi artmaktadır. Yabancı kaynaktan programların maliyeti fazla olduğundan pek yayınlanmadığı zamanla bu sorunun da ortadan kalkarak yabancı yapımlara da yer verildiği görülmektedir. Fakat hem yerli hem de yabancı yapımlarda kanalın kendi bünyesinden ziyade dışarıya çok sayıda belgesel programlar yapılmaktadır. Böylelikle iç yapım programlardan çok dış yapım programlardan yararlanılmaktadır. Yapım unsurlarına göre değerlendirildiğinde, hangi hedef kitleyi ele alındığı bilinmediğinden doğru bir hedef kitleye hitap edilmediği düşünülmektedir. Oysaki hedef kitle toplumdaki her sosyal sınıftan, her yaş, cinsiyet ve ırkı ele almaktadır. Kanal gelirinin büyük bir kısmı programların izlenme oranlarından elde edilmektedir.

Tecimsel televizyon sisteminde yayın yapan BEIN İZ TV kanalı yapım türlerinin yeterli olduğu düşünülmektedir. Fakat yapım türleri çok azdır. Yapım türlerindeki çeşitliliğinin etkileyen ilk faktör izleyici olduğundan dolayı en çok beğenilen ve izlenen programlara yer verilmektedir. Bu yüzden izleyicinin sadece belli türden içerikleri izlediğinden farklı program türleri yapılmamaktadır. Yapım kaynağı olarak yabancı yapım programların fazla olması beklenirken yerli yapım belgesel programlar yerini almaktadır. Yapım unsurlarına göre değerlendirildiğinde, hangi hedef kitleyi ele alındığı

bilinmediğinden doğru bir hedef kitleye hitap edilmediği düşünülmektedir. Tecimsel yayıncılığın paralı olması, hedef kitleyi de yalnızca üst ve orta sınıf izleyiciden oluştuğundan net bir hedef kitleye sahiptir. Kanal gelirinin büyük bir kısmı tecimsel kanal olmasından dolayı reklamlardan kazanılmaktadır.

Televizyon tarihinde geçmişten bugüne kadar kamusal ve tecimsel yayın yapan kanalların, Türk televizyon belgeselciliğine olan algısı değişerek belgesel alanına katkı sağlamaktadır. TRT Belgesel ve BEIN İZ TV kanalları kendi yayın ilkeleri doğrultusunda değerlendirildiğinde, TRT Belgesel kanalı aslında “kamu yararına” gibi gözüken bir yayıncılık anlayışı ile yola çıkılmış olsa da gerçekte “hükümet sistemi” yayını yapmaktadır. Radyo Televizyon yayını, doğrudan devlet iktidarının elinde bulunduğundan dolayı hükümetin siyasal yapısına göre oluşmaktadır. Bu yüzden kamunun isteği ve onların yararına olacak yayın anlayışı ortadan kalkmaktadır. BEIN İZ TV kanalı “izleyiciyi eğlendirme ve bilgilendirme” amacıyla yayın yapmaktadır. Her ne kadar az program sayısı ve türü bulunmasına rağmen izleyicinin isteği doğrultusunda programlar belirlenmekte ve yayında gösterilmektedir. BEIN İZ TV kanalı bu anlamda TRT Belgesel kanalına göre aslında izleyiciye daha çok yarar sağlayan, propagandadan uzak, daha bilgilendirici yayıncılık anlayışı bulunmaktadır.

Türkiye’de, televizyon belgeselciliği zaman içerisinde kendine yeni bir yer edinmeye çalışsa da dünyadaki televizyon belgeselciliği kadar iyi bir başarı sağlayamamaktadır. Çünkü dünyadaki belgesel televizyon kanalları her belgesel program türünden, yayın yaparken Türkiye’de iki belgesel kanalın bulunması ve yayıncılık anlayışı nedeniyle, televizyon belgeselciliğinin yeterli katkı sağlayamaması önemli bir sorun haline gelmektedir.

Bundan sonraki çalışmalarda dünyadaki Avrupa televizyon yayın sistemi ve Amerikan televizyon yayın sistemindeki belgesel televizyon kanallarının yapısı incelenerek televizyon belgeselciliği alanına nasıl katkı sağladığı araştırılmalıdır. Aynı zamanda belgesel program türlerindeki çeşitliliğin programlara içerik anlamında nasıl bir yapı oluşturduğu ve yayıncılık sistemleri buna nasıl katkı sağlayabildiğine vurgu yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Aziz, Aysel. **Elektronik Yayıncılıkta Temel Bilgiler**. 4. Basım. Ankara: ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ, 1996.

Cankaya, Özden. **Dünden Bugüne Radyo Televizyon (Türkiye’de Radyo-Televizyonun Gelişimin Süreci)**. 1. Basım. İstanbul: BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1997.

Cankaya, Özden. **Türk Televizyonun Program Yapısı (1968-1985)**. 1. basım. İstanbul:

Cerici, Sedat. **Televizyonda Program Yapımı**. İstanbul: METROPOL Yayınları, 2001.

Gündeş, Simten. **Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi ve Türkiye’ye Yansıması**. 1. basım. Ankara: DER Yayınları, 1999.

Mutlu, Erol. **İletişim Sözlüğü**. 3. Basım. Ankara: Ark, 1995.

Mutlu, Erol. **Televizyonu Anlamak**. 2. Basım. Ankara: AYRAÇ Kitapevi, 2008.

Öngören, Mahmut Tali. **Televizyona Açılan Pencere**. 1. basım. Ankara: BEŞNUR Matbaası, (1972a).

Öngören, Mahmut Tali. **Televizyon Kılavuzu**. 1. basım. Ankara: MİLLİYET Yayınları, (1972b).

TRT Genel Yayın Planı. (2017).

Williams, Raymond. (Ed.). Türkbağ, A.U. **Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim**. 1. Basım. Ankara: DOST Yayınevi, (2003).

Wicks, K. & Önal, A. (çevr.). **Televizyon**. İstanbul: REMZİ Kitabevi, (1997).

Ak, Mustafa. *Televizyon Yayıncılığındaki Gelişmeler ve Etkileşimli Televizyon Yayıncılığı*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, SBE, 2013.

Eren, Esra. (2008) *Kamu Yayıncılığı ve Bir Kitle İletişim Kurumu Olarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, SBE, 2008.

Gözet, Deniz. *Belgeseller Üzerinden 68 Kuşağının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, SBE, 2011.

Öztürk, Gülçin. *Sinemadan Televizyona, Belgesel Filmde Değişen Anlatı Yapısı: Can Dündar ve Tolga Örnek’in Belgesel Filmleri*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, 2013.

Yılmaz, Adem. *Türkiye’de 1990 Sonrası Dönemde Özel Televizyon Yayıncılığı Bağlamında İzleyici Televizyon İlişkisi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBE, 2009.

Ünlü, Burak. TRT’nin Televizyon Yayınlarında Kamu Yayıncılığı Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, SBE, 2015.

Akgüner, Tayfun. “Kamu Hizmeti Yayıncılığı,” **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**. 285-296, 2012.

<http://www.bbc.co.uk/programmes/formats/documentaries/all>

<http://www.beiniz.com/>

<https://www.rtuk.gov.tr/program-turleri-kod-kitapcigi/3734/3034/program-turleri-kod-kitapcigi.html>

<http://www.trt.net.tr/Anasayfa/Anasayfa.aspx>

<http://www.trtbelgesel.net.tr/tr>

